PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Leto IV - Cena 15 lir - 10 jugolir - 2.50 din | TRST petek, 2. julija 1948 | Spedizione in abbon. postale Poštnina plačana v gotovini | Štev. 938

V nedeljo 4. julija bo v MAČKOVLJAH

tabor Osvobodilne fronte

ZACETEK OB 15. URI.

NA SPOREDU SO: GOVOR, NASTOP PEVSKIH ZBOROV, PLES.

POD VODSTVOM BRATSKE SOVJETSKE ZVEZE SE JE LJUDSTVO IZRAZILO

Za enotnost in bratstvo Slovanov in Italijanov

za borbo proti imperializmu in za spoštovanje mirovne pogodbe

Glavni odbor komunistične mladine Tržaškega ozemlja je naslovil sledeči poziv vsej komunistični mladini Tržaškega ozemlja:

Komunistični mladini Tržaškega ozemlja!

Glavni odbor komunistične mladine Tržaškega ozemlja popolnoma odobrava resolucijo Informacijskega urada komunističnih partij in izreka zvestobo internacionalizmu, ki temelji na načelih marksizma in leninizma, ter priznava v Sovjetski zvezi in v njeni boljševiški komunistični partiji pod vodstvom Stalina gotovo voditeljico vseh svetovnih socialističnih in demokratičnih sil.

Obrača se na vso komunistično mladino Tržaškega ozemlja in jo poziva, naj nadaljuje borbo za najtesnejše bratstvo med Italijani in Slovani, med delavci mesta in dežele, proti lehernemu nacionalizmu in šovinizmu, proti zasužnjevalnemu imperializmu in njegovim krajevnim agentom, za spoštovanje mirovne pogodbe, za gotovo in boljšo bodočnost mladine Tržaškega ozemlja in vseh dežel.

Smrt fašizmu! — Svoboda narodu!

GLAVNI ODBOR KOMUNISTICNE MLADINE TRZASKEGA OZEMLJA

Komunistična mladina TO Komunistični mladini Jugoslavije

Glavni odbor komunistične mladine Tržaškega ozemlja je poslal glavnemu odboru komunistične mladine FLRJ sledeče pismo:

Glavnemu odboru komunistične mladine FLRJ.

Glavni odbor komunistične mladine Tržaškega ozemlja v imenu vse komunistične mladine Tržaškega ozemlja po preučitvi in razpravljanju resolucije Informacijskega urada komunističnih partij o položaju v jugoslovanski komunistični partiji, izreka svoje brezpogojno odobravanje izjave Informacijskega urada komunističnih partij.

Komunistična mladina Tržaškega ozemlja vidi v resoluciji Informacijskega urada komunističnih partij dejanje, ki bo utrdilo svetovno komunistično gibanje za mir in za utrditev socializma v edini mogoči obliki borbe, ki je marksistično-leninistični internacionalizem. Izjava Informacijskega urada, sestavljena po osmih komunističnih partijah z boljševiško partijo Sovjetske zveze na čelu, predstavlja nov velik dokaz moči komunističnega gibanja, ki zna s pomočjo kritike in avtokritike dosledno rešiti svojo zgodovinsko nalogo prednje straže revolucionarnega proletariata v interesu ljudstva.

Komunistična mladina Tržaškega ozemlja priznava v boljševiški komunistični partiji ZSSR pod vodstvom tov. Stalina vodilno silo velike svetovne enotne socialistične fronte. Kakor je Rdeča armada v trdi osvobodilni vojni proti nacifašizmu zadala odločilne udarce sovražniku narodov in mladine vsega sveta in kakor so zaradi ogromnih zmagovitih bitk Rdeče armade partizani vseh zatiranih držav lahko nadaljevali svoj junaški odpor do popolne zmage nad močnim in dobro oboroženim sovražnikom, tako ni danes mogoča gradnja socializma, obramba narodne neodvisnosti, dosledna borba za mir proti napadalnim silam imperializma brez tesnega sodelovanja, brez bratskega prijateljstva s prvo socialistično državo Sovjetsko zvezo.

Zato komunistična mladina Tržaškega ozemlja lahko samo obsoja odklonitev kritike s strani centralnega komiteta komunistične partije Jugoslavije kot lažnivo, kot odkrit odpor proti liniji marksistično-leninističnega internacionalizma, ki lahko samo postavi jugoslovansko komunistično partijo izven velike družine komunističnih partij in prinese najnevarnejše in težke posledice za graditev socializma v Jugoslaviji in za bodočnost ljudstva in jugoslovanske mladine.

Komunistična mladina Tržaškega ozemlja poudarja ponovno svojo zvestobo načelom marksizma-leninizma po zgledu slavnega Komsomola za enotnost in bratstvo Italijanov in Slovencev Tržaškega ozemlja proti slehernemu nacionalizmu, za odločno borbo proti imperializmu in za spoštovanje mirovne pogodbe. Obrača se s toplim pozivom na glavni odbor jugoslovanske komunistične mladine in na vse jugoslovanske komunistične mladince, da sprejmejo in izvedejo jasen poziv Informacijskega urada komunističnih partij ter odločno zahtevajo sprejem kritike ali odstranitev sedanjih voditeljev KPJ.

Komunistična mladina Tržaškega ozemlja zaupa, da bo junaška jugoslovanska komunistična mladina, na katero se čuti vezana z bratskimi vezmi prijateljstva, skupno z zdravimi silami jugoslovanske komunistične partije in z ljudstvom znala rešiti svojo nalogo v korist jugoslovanskih narodov za graditev socializma, za utrditev enotne svetovne socialistične fronte.

Smrt fašizmu — Svoboda narodu!

Glavni odbor komunistične mladine Tržaškega ozemlja

Svetovno demokratično gibanje je zavzelo odločno stališče

TIRANA, 1. — Albanski tisk je danes objavil izjavo centralnega komiteta albanske komunistične partije o izjavi Informacijskega urada komunističnih partij o položaju v komunistični partiji Jugoslavije. V izjavi se centralni komitet izreka solidarnega s to resolucijo in poudarja, da so voditelji jugoslovanske komunistične partije izdali marksizem-leninizem ter se postavili v odkrito vojno s slavno domovino socializma, s slavno partijo Lenina in Stalina z demokratičnim in protiimperialističnim taborom. Izdali so sveto stvar junaškega in bratskega ljudstva Jugoslavije.

Dalje pravi izjava, da je bil centralni komitet albanske komunistične partije vedno v konfliktu s centralnim komitetom jugoslovanske komunistične partije, ki je skušal vsiliti Albaniji in njeni partiji svoje metode in svojo politiko. Centralni komitet jugoslovanske komunistične partije je pod vodstvom Tita izpridil vse gospodarske in politične odnose z Albanijo, ki so nastali v znamenju velikega prijateljstva, ki ga je albansko in jugoslovansko ljudstvo skovalo v najbolj krvavi vojni, kar jih je človeštvo poznalo. Voditelji centralnega komiteta jugoslovanske komunistične partije so skušali ubiti neodvisnost Albanije in albanske komunistične partije, ki se je upirala njihovim grožnjam. V zadnjih petih mesecih je spor med centralnim komitetom albanske komunistične partije in centralnim komitetom jugoslovanske komunistične partije dosegel višek.

V teh težkih trenutkih za narode Jugoslavije sta albansko ljudstvo in albanska domunistična partija ohranila svojo veliko naklonjenost in zvestobo do bratskih narodov Jugoslavije. Zavestništvo albanskega ljudstva in jugoslovanskih narodov je življenjske važnosti za narode obeh držav. Skovano je bilo iz krvi naših najboljših sinov. Albansko ljudstvo bo ostalo zvesto temu zavezništvu in besedi, ki jo je dalo bratskim narodom Jugoslavije, ne pa protiljudski in protimarksističnim voditeljem, ki povzročajo hude neprilike jugoslovanskemu ljudstvu in ki so vodili protialbansko politiko.

Albansko ljudstvo in albanska komunistična partija sta prepričana, da narodi Jugoslavije in zdravi elementi jugoslovanske komunistične partije zvesti marksizmu-leninizmu ne bodo dovolili na noben način, da bi skupina protimarksistov skrunila kri narodov Jugoslavije in pretvorila federativno ljudsko republiko Jugoslavijo v kolonijo imperializma.

Albansko ljudstvo in albanska komunistična partija sta kot enoten blok v demokratičnem in protiimperialističnem taboru pod vodstvom Sovjetske zveze, nepremagljive zaščitnice narodov, ki brani svobodo, pravo demokracijo, pravičen in trajen mir.

AFP poroča iz Moskve, da se spričo dejstva, da je bil jugoslovanski zunanji minister navzoč na konferenci osmih ministrov v Varšavi, možno vprašanje urediti na prihodnjem kongresu jugoslovanske komunistične partije, ki bo 21. julija.

Poljski listi, in sicer tako glasila komunistične partije kakor ostali, komentirajo resolucijo Informacijskega urada in poudarjajo, da odprto razpravljanje o krizi v jugoslovanski komunistični partiji dokazuje mirnost in moč delavskega gibanja v vsem svetu.

«Robotnik» piše, da je treba voditelje jugoslovanske komunistične partije odkrito soditi pred mednarodnim delavskim gibanjem. Pravi revolucionarni socializem se ne straši kritike ljudstva.

«Kurier Godzienny« poudarja, da je mednarodno sodelovanje marksističnih strank prvi pogoj za uspeh v skupni borbi proti mednarodnemu imperializmu.

V Budimpešti so nocoj objavili poročilo centralnega komiteta madžarskih delavcev, s katerim se soglasno odobrava sklep Informacijskega urada. Poročilo poudarja, da jugoslovanska komunistična partija vztraja pri svojih političnih napakah kljub sklepom Informacijskega urada. Poudarja tudi, da se morajo člani madžarske komunistične partije učiti iz sklepov Informacijskega urada in ne smejo podcenjevati nevarnosti, ki jo predstavljata za Madžarsko madžarski nacionalizem in odtujitev od Sovjetske zveze.

Glasilo stranke madžarskih delavcev poudarja, da je dokaz moči javno pokazati na politične napake v Jugoslaviji. Poudarja dalje, da odtujitev od Sovjetske zveze pomeni odtujiti se od najmočnejšega branitelja delavskega gibanja. «Szabad Nep» piše, da prejšnje zasluge Tita nikakor ne zmanjšujejo, pač pa še povečujejo nevarnost njegove današnje zgrešene politike, kajti odgovornost za napake je še večja, če jih delajo tisti, v katere sta ljudstvo in partija položila svoje zaupanje. Dobro obveščeni krogi v Budimpešti smatrajo objavo resolucije Informacijskega urada kot dokaz sile. Izjavljajo namreč, da Informacijski urad ni bil v ničemer prisiljen javno objaviti svojega stališča.

Pod naslovom «Protiimperialistična in mednarodna solidarnost» poudarja glasilo romunske delavske stranke «Scantea», da se pravi patriotizem delovnega ljudstva ne more ločiti od mednarodne solidarnosti v protiimperialistični borbi in od prijateljstva s Sovjetsko zvezo, ki je največji branitelj neodvisnosti. List zaključuje, da bodo romunska delavska stranka in komunistične partije drugih demokratičnih narodov lahko ohranile narodno neodvisnost in zajamčile razvoj ljudske demokracije proti imperializmu in prodiranju buržujskega nacionalizma samo z utrditvijo fronte socializma in demokracije.

Duclos piše v pariškem listu «Humanité» med drugim, da noben narod ne more sanjati, da si bo zajamčil svojo neodvisnost, če bo ostal izoliran. Duclos dalje poudarja, da tisti, ki se postavlja proti Sovjetski zvezi, ki je danes na čelu protiimperialističnega tabora, postane po sili orodje v rokah voditeljev imperialističnega tabora.

AFP poroča iz Londona, da je politični urad angleške komunistične partije soglasno odobril resolucijo Informacijskega urada in izraža upanje, da bodo člani jugoslovanske komunistične partije popravili napake svojih voditeljev in se pridružili bratskim partijam.

Za bratsko pomoč ljudstvu Jugoslavije

Na sestanku članov komunistične partije voditeljev Enotnih sindikatov je predsednik tov. Destradi predložil sledečo resolucijo, ki so jo soglasno odobrili:

VODITELJEM ENOTNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE!

CLANI KOMUNISTICNE PARTIJE TRZASKEGA OZEMLJA, VODITELJI ZVEZE ENOTNIH SINDIKATOV SO PRECITALI RESOLUCIJO INFORMACIJSKEGA URADA, S KATERO SE STRINJAJO IN POZIVAJO VODITELJE ENOTNIH SINDIKATOV JUGOSLAVIJE, NAJ NAPRAVIJO VSE MOGOCE, DA PRISILIJO VODITELJE JUGOSLOVANSKE KOMUNISTICNE PARTIJE, DA POPRAVIJO SVOJE ZGRESENO STALISCE TER PRIPELJEJO TO PARTIJO ZOPET V SVETOVNO SOCIALISTICNO ENOTNO FRONTO.

CLANI KOMUNISTICNE PARTIJE TRZASKEGA OZEMLJA, VODITELJI ZVEZE ENOTNIH SINDIKATOV TOLMACIJO S TEM STALISCEM SOGLASNO VOLJO TRZASKEGA DELAVSKEGA RAZREDA IN IZRAZAJO SVOJO GOTOVOST, DA PREDSTAVLJA TO STALISCE BRATSKO POMOC NASIH DELAVCEV SLOVANSKEMU LJUDSTVU.

CLANI KOMUNISTICNE PARTIJE TRZASKEGA OZEMLJA, VODITELJI ZVEZE ENOTNIH SINDIKATOV.

Podpisani delavci ladjedelnice Sv. Marka, člani komunistične partije Tržaškega ozemlja so na izrednem sestanku preučili resolucijo Informacijskega urada o položaju v KPJ zaradi nekaterih elementov v njenem centralnem komitetu. Najodločneje obsojajo postopanje podobnih elementov, ki so s svojim postopanjem spodkopali pridobitve osvobodilne borbe in zahtevajo, naj naš centralni komitet zavzame jasno stališče v prid Informacijskemu uradu, da bo dana možnost doseči cilje, ki si jih stavlja slavna boljševiška partija, ki so isti kakor cilji delavskega razreda vsega sveta.

Živelo italijansko-slovansko bratstvo!

Živela enotnost borbe naprednih delavcev, kmetov in intelektualcev!

Smrt fašizmu - Svoboda narodu!

TRST, 1. — Današnji «Lavoratore» je objavil sledečo resolucijo novinarske celice:

Celica novinarjev, sestavljena iz italijanskih in slovanskih delavcev, uradnikov in intelektualcev je preučila resolucijo o položaju v komunistični partiji Jugoslavije, ki jo je izdal in odobril Informacijski urad.

Potrjuje svojo odločno voljo, da nadaljuje borbo za bratstvo med Italijani in Slovani, za trajni mir, za ljudsko demokracijo in proti imperializmu, za spoštovanje pogodb.

Izreka svojo brezpogojno solidarnost s komunističnimi partijami, članicami Informacijskega urada s slavno Leninovo in Stalinovo partijo na čelu.

Živela slavna boljševiška komunistična partija ZSSR gotova in zvesta vodnica delavskega razreda vsega sveta!

Solidarnost s Primorskim dnevnikom

Objavljamo današnje prispevke k plačilu globe, na katero so obsodili našega odgovornega urednika: Nameščenci SHPZ v Trstu 20.900 lir; uslužbenci Zadružnega konsorcija trgovcev 2900; Mamič Anton 500; Žuljan Srečka 1000; Kožuh Jožef 500; Sedmak Primož 1000; Lipovec Milan 1000; Dolgan Marjan 1000; Komorni zbor Radia Trst II 3000; A. R. 500; Jože Lavrenčič 1000; R. M. 500; družina Puntar - Skabar 500; vesela družba Prosek-Kontovel 340; Jerkič Viktor 200; Trošt dr. Jože 1000; Bubnič Zorka 300; Pegan Rozalija 500; Lasič dr. Ivan 500; Medvešček Marjan 1000; Morel M. in Mevlja J. 4000; Kravos in Stepančič 2000; Sancin Dimitrij 1000; Terčon Draga je nabrala 5000; Ljudmila in Ernest Suban 1500; družina Počkar 300; obenem pa je poslala pismo solidarnosti s P. D.

Poleg prispevkov smo prejeli tudi veliko število resolucij. SIAU okraja Mitnica je poslal kopijo brzojavke, ki ga je naslovil na OZN. Delavci Tovarne strojev Sv. Andreja so tudi odposlali protestno brzojavko Varnostnemu svetu; brzojavka pravi dobesedno: Demokratični list «Primorski dnevnik» obsojen zaradi kritiziranja kršitve mirovne pogodbe s strani Vojaške uprave. Protestirajo in zahtevajo vaše takojšnjih posredovanje — Delavci tovarne strojev Trst.

70 Barkovljanov je podpisalo resolucijo solidarnosti s Primorskim dnevnikom. V nekem odstavku pravi resolucija, da vidijo v obsodbi Primorskega dnevnika nov poizkus političnega in narodnega zatiranja slovenskega demokratičnega ljudstva. Isto tako so delavci Tovarne strojev poslali protestno resolucijo Vojaški upravi. Na koncu pravi protestno pismo, da zahtevajo delavci Tovarne strojev svobodo tiska in spoštovanje mirovne pogodbe.

Poljsko - finski trgovinski dogovor

VARSAVA, 1 — V Helsinkiju so podpisali dogovor o poljsko-finskem kliringu, ki se nanaša na trgovinske izmenjave v prihodnjem letu. Dogovor predvideva izmenjavo blaga v vrednosti 8,500.000 dolarjev za obe pogodbenici. Finska bo dobavljala Poljski celulozo, baker, pirit, terpentin in papir, dočim bo Poljska izvažala na Finsko premog železo, tkanine, sladkor in sol.

Švedska mladina na delu v ČSR

PRAGA, 1. — Skupina 53 mladih švedov je prispela v Zlin na Moravskem, kjer se bo udeležila z drugimi inozemskimi mladinskimi brigadami dela za zgraditev železniške proge med Vizovico in Horlidecem.

Togliattijev uvodnik ob resoluciji Informbiroja

RIM, 1 — Glasilo komunistične stranke Italije «Unità» bo jutri objavilo Togliattijev uvodnik, ki zavzema stališče glede kampanje reakcionarnih listov vse dežele od Vatikanskega do saragatovskega. O kampanjo so sprožili ob resoluciji Informacijskega urada in trdijo, da bo morala italijanska komunistična partija spremeniti svojo politiko o ljudski fronti in o agrarni reformi. Togliatti pa odločno in jasno odgovarja, da je stališče italijanske partije pravilno glede ljudske fronte in da bi pomenilo opuščanje borbe za izvedbo agrarne reforme delati v interesu raznih zveposestnikov, kot so Angelillo in kardinal Narmiggi.

Uvodnik poudarja, da se bo italijanska komunistična partija še bolj odločno borila za izvedbo agrarne reforme, ker edino to je pravilno stališče spričo položaja dežele in ker samo tako se bo dosegla enotnost med delavci in kmeti.

Togliatti pravi nadalje, da reakcionarni tisk trdi, da so komunisti diktatorji, trinogi, zatiralci svobode kritike in samokritike. Jasen dokaz, da je to popolnoma zgrešeno, je razkrinkanje K. P. Jugoslavije, ki je postala neke vrste miličistična organizacija brez nobenega demokracije, brez voljenja vodilnih forumov, ki jih postavljajo od zgoraj, in ker obstaja policijski režim. V tej stranki ne obstaja kritika in niti samokritika. Togliatti poudarja, da reakcionarji ne bodo nikoli mogli razumeti, da si komunisti začrtajo svojo linijo iz načel marksizma-leninizma, ki so pravilna v vsakem pogledu in so dokazana po zgodovini. Od velike oktobrske revolucije so reakcionarji vedno, da si mislijo, da je vsak nov korak komunistov znak nezmožnosti. Zgraditev socialistične družbe v Sovjetski zvezi ni potekala brez raznih frakcij in ostrih borb med člani partije. Boljševiška partija se je morala boriti proti desničarskim in levičarskim oportunizmom in proti trockistom. Tistikrat so «naduti osli» zapadne «demokracije» napovedali zlom partije, toda ta je nad vsakim poizkusom frakcionaštva končno zmagala, ker sta jo vodila tovariša Lenin in Stalin.

Ljudska fronta, h kateri pripadajo Sovjetska zveza, države nove demokracije in vsi delavski pokreti dežel, kjer vlada še vedno kapitalizem — kakor Italija — gre po poti socializma v pogojih in oblikah borbe, ki se menjavajo glede na razmere dotične dežele. Toda kljub temu je vodstvo edino-le marksistični in leninistični nauk. Linijo vseh naših akcij predstavlja marksistično-leninistična partija, ki se je oveklenila v treh revolucijah in v dveh zmagovitih vojnah.

Tu je bistvo vse hnapak jugoslovanskih voditeljev, ki niso razumeli, da ne bi bila mogoča njihova zmaga in njihovi uspehi brez odločne zmage v drugi svetovni vojni domovine socializma. Jugoslovanski voditelji so zapustili pot marksizma-leninizma in so se končno postavili proti Sovjetski zvezi. «Nemogoče je predvidevati nadaljnji potek dogodkov, toda v sami jugoslovanski partiji je gotovo mnogo dobrih kadrov, ki nočejo zastopati stališča, ki vodi v izdajo naše stvari. Se enkrat bo zmagala marksistično-leninistična teorija in bodo zmagali tisti, ki bodo verovali v njo. Tudi iz te borbe bomo izšli močnejši kot kadar koli poprej in sigurnejši zmage».

E. Milič

Trgovinski dogovor med sovjetsko cono Nemčije in Madžarsko

BUDIMPEŠTA, 1 — Med madžarskimi predstavniki in predstavniki nemške gospodarske komisije so v Budimpešti podpisali dogovor o izmenjavi blaga med sovjetskim področjem Nemčije in Madžarske v vrednosti 6 milijonov dolarjev.

Podaljšano izjemno stanje v Londonu

LONDON, 1 — Znameniti angleški pisatelj Bernard Shaw je napisal v listu «Daily Worker» članek, v katerem kritizira laburistično vlado zaradi njenih ukrepov proti pristaniškim delavcem v Londonu. V članku piše dobesedno: piše dobesedno: «To ni niti demokracija niti socializem, temveč kapitalizem, ki biva v svojem zadnjem okopu v ministrstvu za promet. Sklicevanje vlade, da so bili ukrepi proti razkladalcem potrebni, ker bi drugače nastopil glad, je smešno. Dolžnost vlade je bila, da bi zasebnim podjetjem zaukazala, da morajo takoj sprejeti zahteve pristaniških delavcev. Sindikalno gibanje je mnogo močnejše v Sovjetski zvezi, kot pa v Angliji in želim, da bi bilo vsaj tako veliko, kot je tamkaj. Toda Bevin je tisti, ki ga uničuje. Danes je jasno, da je Bevin socialistični minister samo po imenu, v resnici je vse drugo, samo ne socialist. Zato bi Bevin napravil dobro, če bi se preselil v notranje ministrstvo in prepustil zunanje ministrstvo Zilliacusu.»

S tem v zvezi je tudi «Daily Worker» komentiral stavko pristaniških delavcev in poudaril, da so pod laburistično vlado stavke toliko časa zakonite, dokler niso uspešne; ko pa grozi nevarnost, da dosežejo svojo zmago, tedaj mobilizira vlada vse sile proti stavkajočim. To so toliko opevane angleške svoboščine.

Angleška vlada je izjavila, da bo sedanje izjemno stanje podaljšano za mesec dni, čeprav je vsakdo pričakoval, da bo z ukinitvijo stavke končano. Politični krogi so mnenja, da hoče Bevin podpirati s tem svoje grožnje na račun Sovjetske zveze glede na položaj v Berlinu.

Volitve na Finskem

HELSINKI, 1. — Nocoj se je zahljučil prvi dan finskih splošnih volitev. Življenje poteka v Helsinkiju popolnoma mirno. Število volivcev je precej visoko v mestu kakor tudi na podeželju.

Po prvem pregledu volivnih glasovnic je razvidno, da je do sedaj volilo 50 odst. vpisanih volivcev. Če bo jutri volilo prav toliko volivcev, bo odstotek volivcev večji, kot je bil leta 1945, ko je volilo 74 odst.

Iz površnega pregleda je takoj razvidno, da je bilo največ volivcev na voliščih v centru Helsinkija.

Jutri ob 20 bodo nadaljevali s pregledovanjem volivnic in v noči od petka na soboto bodo objavljeni prvi izidi.

PRAGA — S posebnim vlakom so prišli v Prago jugoslovanski fizkulturniki, ki se bodo udeležili XI. sokolskega zleta v Pragi. Na postaji so jih pričakovali predstavniki vojske, Sokola in prebivalstva. V imenu češkoslovaške vojske jih je pozdravil polkovnik Saher.

DUNAJ — Avstrijska tiskovna agencija poroča, da so včeraj aretirali 41 oseb med neredi, ki so nastali pred parlamentom, ko je narodni svet razpravljal o osnutku zakona za zaščito mladine.

Velika aktivnost grške demokratične vojske

ATENE, 1. — Radijska postaja «Svobodna Grčija» poroča o vojaških operacijah demokratične armade ter javlja, da je sovražnik nadaljeval 30. junija s svojimi napadi proti sektorjem Nestorie, Orloara in Konice s podporo topništva in letalstva, ki pa so bili vsi odbiti. Sovražnik je imel samo na sektorju Orloara 29 mrtvih in 38 ranjenih. Na sektorju Konice so bile razbite tri sovražnikove čete. Ujetniki 583. bataljona 75. monarhofašistične brigade so izjavili, da je bil skoraj ves njihov bataljon potolčen. Medtem se nadaljuje velika aktivnost demokratične vojske na vseh sektorjih.

Zaključek balkansko - srednjeevropskih iger v košarki

30. junija so se Sofiji končale tekme v košarki za prvenstvo balkansko - srednjeevropskih iger.

Prvo mesto moških ekip je zasedla Madžarska s 14 točkami. Njej sledi Češkoslovaška z 12, Bolgarija z 10, Jugoslavija z 8, Romunija z 6, Poljska s 4, Trst z 2 in končno Albanija z 0 točkami.

V ženskem temovanju je zasedla prvo mesto isto tako Madžarska s 14 točkami. Sledijo Češkoslovaška z 12, Poljska z 8, Romunija z 8, Bolgarija s 6, Jugoslavija s 6, Trst z 2 in Albanija z 0 točkami.

Zadnji izidi tekem so naslednji: ČSR - Trst (moške ekipe) 75:28 (39:11), Romunija - Albanija (ž) 99:7 (52:3), Romunija - Albanija (m) 118:20 (62:18), Poljska - Jugoslavija (ž) 17:16 (8:8), ČSR - Trst (ž) 54:10 (38:8), Jugoslavija - Poljska (m) 44:35 (23:20), Madžarska - Bolgarija (ž) 40:18 (19:6), Madžarska - Bolgarija (m) 34:26 (23:11).

Bernadotte se opira na anglo - ameriški načrt

TEL AVIV, 1. — Telepress poroča, da se predlogi posredovalca OZN Bernadotta glede rešitve palestinskega vprašanja naslanjajo na angleško - ameriški načrt, ki predvideva ustanovitev palestinske zvezne države. To bi tvorile mala državica Izrael in arabski del države, ki bi pripadel večinoma Transjordaniji.

Glavne točke angleško-ameriškega načrta so: Ustanovitev carinske zveze med Izraelom in Transjordanijo, skupna valuta in skupna prometna sredstva. Poprave dosedanjih mej bi bile takšne, da bi bil večji del arabske Palestine vključen v Transjordanijo, pri čemer bi Izrael moral odstopiti pokrajino Neged, v zameno pa bi prejel zapadno Galilejo. Nove meje naj bi jamčile ZDA in Anglija, ki bi dale novi državi izdatna posojila. Ti dve državi hočeta pridobiti tudi razne koncesije v Palestini sami in vojaška oporišča v Haifi, kjer konča iraški petrolejski vod, in nekatera letališča.

Med židovskim ljudstvom je naletel ta načrt na velik odpor, zlasti med sindikati in naprednimi organizacijami, ki poudarjajo, da bi pomenila njegova izvedba uničenje židovske neodvisnosti. Tako vlada Izraela, kakor tudi politični odbor arabske lige preučujeta še vedno Bernadottove predloge.

Zunanje ministrstvo Izraela je prejelo od Bernadotta obvestilo, da se bo v kratkem izvršil prevoz 24.000 židovskih beguncev, ki so sedaj na Cipru, v Palestino.

V Londonu ne prikrivajo veselja, da je prišlo med kraljem Abdullahom in Ibn Saudom do sprave. Poluradni «Times» namiguje, da vojska Sauditske Arabije ni sicer sposobna za moderno vojskovanje, da pa bo Ibn Saud pomagal arabski ligi v «mrzli vojni» s svojimi velikimi zalogami petroleja, ki bodo preprečile vse morebitne gospodarske sankcije OZN proti državam arabske lige, če bo prišlo do novih sovražnosti.

ATENE — Včeraj popoldne je močan potresni sunek spremenil v razvaline mesto

Zapadne sile onemogočile delovanje berlinske komandature

Čez 15 milijonov Nemcev se je izjavilo za enotno Nemčijo

BERLIN, 1 — Sovjetski polkovnik Kalinin je sklical poveljnike generalnih štabov zapadnih treh sil in jim izjavil, da štiristranska komandatura v Berlinu za sovjetsko upravo ne obstoji več. Poudaril je postopanje ameriških, angleških in francoskih zasedbenih oblasti v Berlinu, zlasti tudi uvedbo valutne reforme v zapadnih berlinskih sektorjih, ki dokazujejo, da je za bodočnost vsako delovanje zavezniške komandature nemogoče.

Angleško uradno poročilo se seveda protivi tej odločitvi. V Londonu so se s tem v zvezi sestali podtajnik za zunanje zadeve Strang ter francoski in ameriški poslanik. Lista «Evening Standard» in «Evening News» javljata, da so se ZDA, Anglija in Francija sporazumele glede izročitve skupne note Sovjetski zvezi za ukinitev blokiranja zapadnih berlinskih sektorjev. Zapadne sile poudarjajo naenkrat potrebo štiristranskega nadzorstva v Berlinu. V Washingtonu pa je zunanji minister Marshall potrdil, da imajo ZDA namen ostati v Berlinu.

Član Centralnega komiteta socialistične-komunistične stranke v Berlinu, Paul Merker je na nekem zborovanju izjavil, da se je čez 15 milijonov Nemcev izjavilo pri zadnjem referendumu za enotno Nemčijo, s čimer je Svet nemškega ljudstva dokazal svojo pravico, da sme zahtevati uradno ljudsko glasovanje o tem vprašanju.

Trdovratno zavzemanje nemških demokristjanov za ustanovitev zapadne nemške države ima svoje ozadje v tem, ker hočejo ZDA na vsak način spraviti v ospredje bivšega kanclerja Brueninga, ki je bil ljubljenec najbolj reakcionarnih katoliških krogov, ameriške republikanske stranke in Vatikana. S pomočjo Brueninga hočejo ZDA in Anglija obnoviti nekdanji katoliški centrum.

V Hamburgu in okolici so že prišela množična odpuščanja delavcev. Številni delodajalci so sporočili svojim delavcem, da lahko ostanejo na svojem mestu pod pogojem, če se zadovoljijo z eno tretjino dosedanje mezde. Ljudska socialistična stranka na Hessenskem je izdala oklic, v katerem ugotavlja, da delavci zaradi valutne reforme ne morejo kriti izdatkov za prehrano in stanovanje. V Porenju in na Westfalskem je bila v mnogih podjetjih upeljana skrčena delovna doba kot posledica valutne reforme. Delavska zbornica poroča, da so delodajalci odpustili svoje osebje, ker nimajo sredstev za plačilo mezd in plač. Tudi iz Monakovega poročajo, da je bavarsko gospodarstvo ogroženo in da grozi masovna brezposelnost.

Predsednik enotne socialistične stranke Grotewohl je izjavil, da je predvidena dveletka osnovnega pomena za vzhodno Nemčijo in Berlin. Glede na zadnjo londonsko konferenco je za social-komunistično stranko, ki je sprejela dveletni gospodarski načrt, jasno, da se mora orientirati na Vzhod, kar ne bo v škodo nemški enotnosti.

Francoska vlada je poslala angleški in ameriški vladi posebno noto, v kateri zahteva, naj nobena od zapadnih zasedbenih sil v Berlinu ne podvzame enostranskih ukrepov in da ne smejo zgubiti nobene prilike za dosego sporazuma vseh štirih sil. To znači, da se francoska vlada noče istovetiti s politiko ZDA in Anglije glede položaja v Berlinu in da je v skrbeh zaradi angleško-ameriških ukrepov, ki so povzročili tamkaj popolno zmešnjavo. Istočasno vlada v francoskih krogih nezadovoljstvo zaradi izzivalnega postopanja angleško-ameriških zasedbenih oblasti. S to noto hoče francoska vlada pomiriti francoske množice zaradi kapitulacije Francije na londonski konferenci.

Svetogorska zamaknjenja in uganka „Slovenskega Primorca"

Da se ne zameri visjim cerkvenim krogom, se še ne upa «Slovenski Primorec» odkritosrčno na stran našega ljudstva, ki ni pozabilo na premišljeno afero s svetogorsko podobo. Zato samo priporoča vernikom, naj mnogo bolj ljubijo Marijo kot njeno podobo, ne na Sveti gori in ne v Gorici. Političnо-katoliškemu tedniku smo očitali predolgi molk v zadevi zahrbtne ugrabitve svetogorske podobe in razkrinkali marsikatero stran afere. V pomanjkanju argumentov se skuša «Slovenski Primorec» izmazati iz zagate s tem, da blebeta o nekih lažnivih videnjih, ekstazah in svetogorskih zamaknjenjih «Primorskega dnevnika».

Tatvina ima čisto posebno ozadje, to smo vedeli že pred letom dni. Pred dobrim mesecom pa so še dejstva oziroma nadškofove izjave potrdile, da smo imeli tudi mi — «brezbožniki» resnično videnje. Naše domneve so se pokazale popolnoma utemljene in kakor se je javnost prepričala, drži trditev, da je ugrabitev v stolnici zgolj podla politična špekulacija naperjena proti Slovencem in da so pri tem kalili vode tudi duhovniki. Če je pa milostna podoba last Cerkve, kot pravijo, in ne ljudstva, to še ni nobeno zadostno opravičilo, da bi z njo razpolagal Vatikan, ker Cerkev (z veliko začetnico!) obstaja tudi na področju svetogorskega svetišča!

In še ena "UGANKA"

Za «Slovenski Primorec» darujejo skoraj sami N. N., za slovensko sirotišče pa ljudje s polnim imenom. Ali izhaja ta razlika le iz ponižnosti?

To-le uganko si postavlja «Slovenski Primorec» z dne 30. junija t. l. Seveda on dobro ve, da ni to nobena uganka, da razlika ne izhaja ravno iz ponižnosti, marveč iz bolj ali manj čiste zavesti, da pomoč Slovenskemu sirotišču v Gorici je eno in prispevek «Slovenskemu Primorcu» pa drugo.

Ena izmed zadnjih sej conskega sveta

Ker smo na kraju delovanja conskega sveta, je takoj na začetku razprave bil govor o upravni preosnovi na podlagi ukaza št. 259, ki predvideva ukinitev conskega sveta. Tako je svetnik Colotti na podlagi priporočilnega pisma predsednika sveta predlagal, naj bi med točkami dnevnega reda razpravljali tudi o upravnih spremembah. Odločili pa so se, da bodo o tem razpravljali na koncu seje med slučajnostmi. Zato je profesor Collotti na koncu seje na dolgo in široko govoril o upravnih spremembah na našem ozemlju. Začel je pri ukazu VU, ki je ustanovil conski in mestni svet, dalje je omenil ukinitev zavezniških komisarjev v upravnem področju in zadnji ukaz št. 259, ki je nadomestil sedanji conski svet s pokrajinskim svetom in občinski svet z «giunto comunale». Možje pa so izrazili bojazen, da ta pokrajinski svet, ki bo moral skrbeti za vse splošne zadeve pokrajine, ne bo mogel zadostiti tej svoji nalogi. Na predlog svetnika Collottija in odvetnika Bude bo svet na svoji seji v ponedeljek razpravljal o tem, medtem pa bodo ostali člani sveta imeli dovolj časa na razpolago, da preučijo zadevo.

Glavna točka že tako revnega dnevnega reda je bilo obravnavanje že načetega vprašanja o zapuščini grofice Sartorio mestni občini in dogovor z dedičem Mihaelom Stavrom. Svetniki so odobrili sporazum, po katerem bo tržaška mestna občina dobila za okrog 80 milijonov lir nepremičnin in 270 umetnin iz zbirke pokojnice. Za to pa bo mestna občina morala izdati 23 milijonov lir.

TRŽAŠKI DNEVNIK

Protestna stavka v ladjedelnicah Sv. Marka in v FMSA

Po zborovanjih v znak solidarnosti, ki so jih imeli delavci raznih tovarn zaradi aretacije sedmih delavcev ladjedelnice Sv. Marka, so poslali delavci še drugih tovarn in podjetij, kakor tudi raznih delavnic protestne resolucije, v katerih zahtevajo izpustitev aretiranih tovarišev. V vseh tržaških tovarnah vlada veliko nezadovoljstvo in ogorčenje zaradi ponovne aretacije demokratičnih delavcev.

Delavska zbornica je hotela na vsak način obrniti pozornost delavskega razreda od vseh najvažnejših problemov, ki so: zapora nad odpusti in razne delovne pogodbe za te kategorije delavcev. Zadnji odpusti z dela nekaterih delavcev, so pokazali v pravi luči delovanje tako imenovanih sindikalistov, ki verno služijo svojim gospodarjem in industrijcem.

Toda delavstvo je že obsodilo delovanje teh tako imenovanih sindikalistov s tem, da je nemoteno nadaljevalo svoje delo ob stavki, ki jo je proglasila Delavska zbornica in s tem da je odločno protestirala proti postopanju odgovornih oblasti do demokratičnih delavcev.

V sredo so delavci v ladjedelnici Sv. Marka in v FMSA prenehali z delom za pol ure ter so obenem poslali protestno resolucijo Vojaški upravi. Enotnost, ki jo je delavstvo pokazalo v teh akcijah, je jasen dokaz odločnosti delovnih sil proti vsem poskusom tistih, ki bi hoteli uprizarjati nerede ter napadati demokratične delavce.

S stavkami se borba nadaljuje

Jasni znaki kažejo, da se bodo izvršili novi odpusti delavcev v mali in srednji industriji. Po zadnjih odpustih, ki smo jih navajali, so danes na vrsti delavci SAROGA, katere je vodstvo obvestilo o novih odpustih. V tovarni LEJET so ponovno odpustili 10 delavcev.

*

Včeraj zjutraj je Zveza enotnih sindikatov poslala pismo polkovniku Fodenu, v katerem protestira proti začasnemu odpustu z dela treh članov tovarniškega odbora ladjedelnice Sv. Marka, Sv. Andreja in Sv. Roka. V pismu označuje Zveza ES za ilegalno postopanje direkcije CRDA proti trem predstavnikom delavcev in opozarja polk. Fodena, da smatra te odpuste kot jasen poizkus ovirati sindikalno akcijo v tovarnah s tem, da ornijo delovanje Enotnih sindikatov. Ob koncu zahteva Zveza, da določi zavezniški urad dan za razgovor s predstavniki Zveze ES.

*

Danes zjutraj ob 8 se bodo pričele protestne stavke, ki bodo trajale pol ure v protest zaradi odpusta delavcev in zaradi naraščanja brezposelnosti. Iz te stavke so izključeni tovarniški delavci.

Ob 12 se bo pričela stavka v tovarnah, s katero hočejo delavci doseči, da bi vojaška uprava izdala zaporo nad odpusti. Obenem pa bodo izrazili delavci s to stavko svojo solidarnost z italijanskimi delavci, ki so stopili v stavko, da bi dosegli uresničitev svojih delovnih pravic.

1. julija je prejelo Združenje industrijcev normativno pogodbo za delavce kovinarske industrije. O tej pogodbi bodo razpravljali v petek zjutraj na sedežu industrijcev.

Zveza enotnih sindikatov, ki je dodobra proučila položaj kovinarskih delavcev, je pripravila načrt za normativno pogodbo, ki obsega sledeče zahteve normativnega značaja:

1.) Več dni dopusta za kovinarske delavce, ki imajo mnogo težje delo kot delavci drugih kategorij.

2.- Da bi prejemal kovinarski delavec v času bolezni poleg podpore, ki jo daje urad za socialno skrbstvo, še posebno nagrado, tako da bi dosegel plačo, kot če bi delal; obenem pa bi mu moralo biti v primeru nesreče zagotovljeno mesto, kjer je delal.

3.- Da bi prišteli vsako leto več dni za izplačilo odpravnine, h kateri bi priložili tudi draginjske doklade.

4.) Da bi bilo vsakemu delavcu zagotovljeno tedensko delo 40 ur.

5.) Da bi prejemali delavci večje odstotke za nadure, ki bi se morali upoštevati tudi pri draginjskih dokladah.

*

Nadaljujejo se razpravljanja o delovni pogodbi zidarjev. Po prvi seji je Združenje industrijcev, ko je pregledalo načrt, ki ga je predlagala sindikalna organizacija, postavilo nove predloge. Zato se pogajanja še nadaljujejo.

Nadaljuje se stavka nabrežinskih kamnosekov

Nadaljuje se stavka delavcev Nabrežine. Na sejah, ki jih je predlagal Urad za delo, še niso prišli do sporazuma; delodajalci so samo končno pristali, do bodo plačali tarife Trsta. Vsi ostali problemi so še nerešeni.

Danes zjutraj se bodo nadaljevala na sedežu Urada za delo pogajanja med zainteresiranimi strankami.

*

Nadaljuje se delna stavka uslužbencev plinarn. Delavci so sklenili prekiniti delo v 12 delovnih urah za 3 ure. Takšno popuščanje dela, ki se stalno nadaljuje, seveda zelo škodi lastniku podjetja. Podjetje plinarne (Gas Compressi) je pripravljena dopustiti za izredne sposobnosti delavcev posebne nagrade, noče pa na noben način izplačati zaostankov v plači niti po 30%.

Danes so se pridružili mezdnemu gibanju delavcev tržaške plinarne tudi delavci podružnice v Tržiču.

Partizanska razstava

dokaz borbe, žrtev in zmag tržaških demokratičnih množic

Ob kongresu Zveze primorskih partizanov je glavni odbor organiziral dokumentarno razstavo, ki prikazuje borbo tržaškega ljudstva za osvoboditev izpod okupatorja. Obenem pa je na tej razstavi prikazana tudi borba ljudskih množic za demokracijo po osvoboditvi in vse žrtve in napore, ki so jih demokratične množice v demonstracijah in manifestacijah glasno izpričale ir o katerih je šel glas daleč po svetu.

Razstava je sicer skromna, saj je stisnjena v majhne prostore v ulici Conti 11, vendar pa privaže obiskovalce s svojo vsebino. Nehote te povede v dobo najhujših partizanskih borb ter obuja v gledalcu spomine na dnevne groze, ko so Hitlerjevi zločinci in domači izdajalci streljali in obešali v našem mestu najboljše aktiviste. Pred nami ožive borci, ki so umirali za žičnimi ovirami v nemških taboriščih, ki so gledali najhujše grozote nemškega zločinskega aparata, ki se je z vsemi metodami trudil, da bi ponižal in ubil zavest našega borbenega ljudstva.

Takoj ob vhodu na razstavo prevzame vsakogar na steno napisan seznam vseh padlih žrtev za svobodo. Prižgane luči in dve Spacalovi sliki «Talci» in «Partizansko pokopališče» tvorita z imeni padlih pretresujočo alegorijo naše borbe. Na razstavi je nanizano nešteto dokumentov in spominov, ki nazorno prikazujejo, kako je ljudstvo vodilo neenako a uporno borbo, bodisi na terenu in v oboroženih edinicah proti okupatorju.

Z velikimi rdečimi črkami so napisane parole, ki poživajo Tržačane na nadaljnjo borbo za svobodo, neodvisnost in mir. Nad veliko sliko ki prikazuje partizanskega borca, pa stoji napis «Pozdrav junaškim kitajskim, grškim in španskim partizanom». Številni obiskovalci se zlasti ustavljajo ob albumu, v katerem je nad 800 slik padlih antifašističnih borcev iz Tržaškega ozemlja. Vsak do išče po tej knjigi svojih znancev, prijateljev in tovarišev. Mladi obrazi gledajo na nas ter nam z nemimi očmi govore: «Čuvajte nam to, za kar smo darovali svoja življenja!».

Na majhni mizici vzbuja pozornost majhna skrinjica v kateri je listnica tržaškega heroja borbe Ivana Cola. Na njej smo opazili sledove njegove srčne krvi, ki je orosila slovensko zemljo ter doprinesla svoj del k utrditvi bratstva med slovenskim in italijanskim življem na tem ozemlju. V njej so njegova že skoraj preperela pisma, ki jih je pisal svojim tovarišem ter jih vzpodbujal k nadaljnji borbi. Poleg tega spomina, ki so ga ohranili njegovi tovariši, je položena na rdečo svilo skrinjica iz lilija, katero so izdelali ruski ujetniki v Dachau-u. V njej je vdelana rdeča zvezda kot simbol svobode.

Nepozabni ostanejo vtisi na obiskovalca te razstave, ob pogledu na številne slike talcev v ulici Ghega ter na slike, ki prikazujejo zločinstva, s katerimi so nemški okupatorji mučili naše ljudi v zaporih in koncentracijskih taboriščih. Poleg teh slik pa so slike partizanskih brigad na pohodih, ki so v borbi proti okupatorju zmagovale ter nam prinesle svoboditev izpod okupatorja. Na razstavi so tudi številni letaki, ilegalni časopisi, ki so se tiskali v stotinah in stotinah partizanskih tiskarn po Trnovskih gozdovih in v tiskarnah v samem Trstu, ki so pozivali Tržačane in primorsko ljudstvo k strnjeni borbi ter govorili o številnih akcijah partizanskih brigad in aktivistov na terenu.

Naj omenimo še razstavljene predmete iz taborišča v Perugii, iz katerih lahko razvidimo, da niso zapori in internacije bile le kraji, kjer so zavedni antifašisti trpeli največje muke: «Ponižanje človeka celo do številke, marveč so se tudi vzgajali. Velikokrat je pomenila zanje ta doba «ljudsko univerzo». Opazili smo zvezke, v katere so si interniranke zapisovale zemljepisne, zgodovinske in politične beležke ter si širile svoje obzorje. Na razstavi so tudi številni načrti taborišč Buchenwald in Dachau. Slika akademskega slikarja Pengova ponazoruje one, ki so ostali v teh taboriščih smrti in se ne bodo nikdar več vrnili v svojo domovino. Pod sliko je napis: «Ne moremo z vami, toda ne pozabite nas!» Dachau 1945.

Končno je na tej partizanski razstavi ponazorjena v grafikonih in slikah borba demokratičnih tržaških množic po osvoboditvi. Saj je od 1. maja 1945. pa do letošnjega prvomajskega praznika nešteta veriga žrtev, pa tudi zmag tržaških delovnih množic, ki s svojo borbo doprinašajo velik del k utrditvi demokracije ne le na Tržaškem ozemlju marveč v svetu sploh.

Delavke razpravljajo o delovni pogodbi

Obupen položaj žen po tržaških tovarnah - Še težje je stanje mater-delavk

Na včerajšnji konferenci, ki je bila na sedežu Enotnih sindikatov v ul. Imbriani ob 20 uri, so se zbrale delavke iz raznih tržaških tovarn in podjetij, kot delavke iz konopljarne, arzenala, tovarn Modiano, Stock, Genel, delavke glavne bolnice in tovarne testenin, ki so hotele med seboj razpravljati o načrtu za delovno pogodbo.

Tov. Carletta je podala kratek pregled obupnega položaja, v katerem se danes nahajajo tržaške delavke. Delavke, ki morajo prebiti osem in več ur v nezdravih tovarniških prostorih, bi morale imeti zagotovljen vsaj zadosten počitek, da bi lahko s svežimi močmi odšle na delo; posebno važnost bi moralo vodstvo tovarne polagati na higieno v tovarni in nuditi delavkam možnost uporabe kopalnic, ali pa vsaj zadostnega števila umivalnikov.

Ker primanjkuje v vseh tovarnah celo zadostno število umivalnikov, morajo hoditi delavke domov še polne prahu in si ne morejo umiti rok niti preden gredo na kosilo.

Še bolj obupen pa je položaj mater - delavk, ki imajo še majhne otroke. Dolgo časa so se morale boriti, preden jim je vodstvo dovolilo zapustiti delo za eno uro, da so odšle podojit otroke. Sedaj jim je vodstvo dalo na razpolago za dojenje dve uri, kar pa zopet ne reši problema, ker smejo oditi iz tovarne od 13 do 15 ure; do takrat pa mora biti njihov otrok, ki bi moral prejemati vsake tri ure hrano, lačen. Zato zahtevajo matere delavke, da jim vodstvo tovarne dovoli zapustiti tovarno eno uro zjutraj in eno popoldne. Seveda bi bilo vprašanje dojenja otrok takoj olajšano, če bi bile ustanovljene jasli, v katerih bi bili otroci pod stalnim nadzorstvom in kjer bi jih lahko matere ob pravem času podojile.

Delavke, ki morajo delati še v prav posebno slabem ozračju, potrebujejo mnogo mleka, ki zelo dobro vpliva na človeški organizem. Predlog tovarnarjev, da bi dali delavkam namesto mleka 50 lir, pač ne reši tega vprašanja, ker si žene delavke, ki že tako zelo malo zaslužijo, odtrgajo ta denar od svojih ust ter kupijo kakšno potrebno stvar svojim otrokom.

Delavke, ki delajo v menzah, tovarnah in podjetjih so zelo izkoriščane: delati morajo nepretrgoma celo 14 in 15 ur ter jih gospodarji preganjajo, če jih le vidijo, da so se za trenutek ustavile. Sele okrog 15 ure jim dovolijo oditi na kosilo, kar seveda škodi njihovemu organizmu, ki zaradi nezadostne hrane oslabi. Vse delavke bi morale imeti opoldanski počitek, da bi lahko tako na miru pokosile ter se vsaj malo odpočile.

To so v glavnem vsi najvažnejši problemi tržaških delavk. Zato zahtevajo žene delavke, da se vključijo v delovno pogodbo vse te njihove zahteve in da se z izvedbo teh izboljša njihovo življenje brez sredstev za življenje, se je zagovarjala, češ da ni imela časa, da so jo zadrževali nujni opravki itd. Sodnija jo je spoznala za krivo in obsodila na 4 mesece zapora ter 4000 lir globe pogojno.

Poskusno cepljenja goveje živine proti jetiki

V kratkem se bo pričelo poskusno cepljenje — diagnoza — s tuberkolino na vsej goveji živini področja.

Ta diagnoza nam bo dala natančne podatke o razširjanju goveje jetike na našem področju. S tem nam bo dana možnost, da bomo lahko podvzeli vse one mere, ki preprečujejo razvoj bolezni med govejo živino in istočasno varujejo človeka, posebno pa otroke, ki so zauživali mleko okuženih krav.

Gori imenovano preizkusno cepljenje se bo pričelo v miljski občini in se bo nadaljevalo po ostalih občinah področja. Ker je kmetijski urad ZVU preskrbel potrebna sredstva za cepljenje, se bo isto vršilo brezplačno!

Zavedati se moramo, kakšne važnosti je ta preizkušnja, bodisi z zdravniškega kot živinozdravniškega vidika, za javno zdravje in predvsem gospodarskega pomena za našega kmeta, to pa zato, kar je goveja jetika kronična ter se le s težavo ugotovi z drugimi preizkuševalnimi sredstvi. Med drugim pa na jetiki bolna živina polagoma hira, kar mnogo škoduje živinorejski industriji.

Živinorejci se naprošajo, da pri tem delu (preizkusnem cepljenju) priskočijo živinozdravnikom na pomoč.

Tudi on Nemec...

Nemški državljan Friderik Hilhe iz Elberfielda, star 50 let, se je moral zagovarjati, ker se ni pokoril izgonskemu ukazu, ki ga je izdala nápram njemu kvestura v Meranu. Hilhe bi se bil moral vrniti v Nocera Inferiore, pa mu očitno ta pot ni dišala, zato je raje prišel v Gorico, kjer ga je tukajšnja policija prijela in zaprla.

Obsojen je bil na 20 dni zapora.

Na 14 dni zapora so obsodili 40-letnega Antona Musino iz ul. Orzoni št. 24, ker se ga je 6. t. m. preveč nalezel in je v takšnem stanju nagajal pasantom na Verdijevem korzu.

*

Blaž Ferligoj, star 44 let, iz Rubij pri Sovodnjah, je marca meseca prekoračil državno mejo in šel brez potnega lista na jugoslovansko ozemlje. Po treh mesecih so jugoslovanske obmejne straže moža izročile italijanskim, ki so ga odvedle naravnost v zapor.

Včeraj je prišel Ferligoj pred sodno oblast, ki ga je zaradi nedovoljenega prestopa meje obsodila na 2 meseca zapora in 10.700 lir globe.

Zadnji odmev jezuita Rotondija

Včeraj je bil pred sodiščem zadnji govor o jezuitu Rotondiju. Pred sodnikom sta se morala zagovarjati 26-letni Tomaž Vojnovič in 35-letni Anton Naperotič, češ da sta 28. maja motila verske pobožnosti in da sta klela v cerkvi, ko je pridigal jezuitski mešetar oče Rotondi. Prav za prav je kletvine slišal samo policist, ki je oba aretiral in včeraj pričal na razpravi. Vse ostale priče pa so zanikale in drugače opisale besede, ki sta jih obtoženca tedaj izrekla.

Sodniki pa so verjeli policistu in zato obsodili Vojnovića na 10 dni ječe in na plačilo 1000 lir globe. Naperotiča pa na 3 mesece ječe in na 1100 lir globe. Zagovornik odvetnik Bača pa bo vložil priziv proti razsodbi. Š

Zahvala Dijaškemu domu

Vdova sem že več let in vrhu tega še bolna; nimam sredstev in odvisna sem od sester, ki mi skušajo pomagati. Imam 13-letnega sina in ob začetku šolskega leta nisem znala, kako bi preskrbela sinu pošteno prenočišče in hrano. Obrnila sem se na vodstvo dijaškega doma in kljub težkim razmeram so mu oskrbeli, kar mu je bilo potrebno.

Skrbeli so zanj tako, da se je vidno izboljšal tako telesno, moralno in tudi njegova vzgoja je bila izredno dobra. Največje veselje so napravili sinu, ko so ga sprejeli v pevski zbor, mu omogočili izlet v Buje in Jugoslavijo, kar je fanta tako navdušilo, da pravi, da ne bo nikdar v življenju pozabil lepot naših krajev, posebno pa Bleda.

Koliko solza smo potočili v tem kratkem času našega življenja in to zaradi revščine: povsod smo bili zavrženi. In tedaj se najdejo ustanove, ki omogočajo revnim tako veselje, ki je pred kratkim bilo dano samo premožnejšim.

Izrekam zato svojo najlepšo zahvalo vsem, ki so se potrudili posebno tov. prof. Benoliču ter vsemu delovnemu osebju sploh.

Javnost in starši otrok, ki bodo obiskovali Dijaški dom pa naj zvedo, da lahko svoje otroke zaupajo brez skrbi odličnemu vodstvu.

Racman Alojzija
Trst, Istrska ul. 180

PARTIZANSKA RAZSTAVA

Partizanska razstava narodno osvobodilne in antifašistične borbe je odprta prebivalstvu dnevno od 10 do 12 ter od 16 do 22 v prostorih Delavske športne zveze v ul. Conti 11.

Razstava bo odprta do sobote. Obiščite jo!

Štiri šovinisti obsojeni

Med njimi dva člana krožka Oberdan

Včeraj so bili na vrsti fašistični mladeniči, ki so se morali zagovarjati pred višjim zavezniškim sodiščem, kateremu je predsedoval kapitan Leaning. Vsi ti mladeniči so se morali zagovarjati, ker so med stavčico Delavske zbornice terorizirali meščane, naj stopijo v stavko.

Prva dva sta bila Vincenzo Fronda in Benito Menuni. Kakor smo že javili prejšnji teden je major Bayliss zaslišal oba mladeniča prav v trenutku, ko sta metala kamenje na openski tramvaj. Ker sta tedaj oba hotela zbežati, ju je zasledoval do neke veže v ulici Commerciale, kjer ju je s pomočjo vojakov dohitel in ju dal aretirat. Ker ju je sodišče včeraj spoznalo za kriva — dokazov je bilo več kot preveč — sta bila oba obsojena. Fronda na dva meseca ječe, Menuni pa na trideset dni ječe.

Nato sta se vsedla na zatožno klop znana člana šovinističnih band Lino Sangalli in Francesco Decio. Ta dva, ki prihajata iz kulturnega krožka Oberdan in sta kot priči že bila poklicana na pričanje med sodno razpravo proti teroristu Fajdigi, ki je zagnal proti partizanom bombe, sta bila tistega dne, ko je bila uprizorjena komedija s stavko «slučajno» prav tam, kjer so padli revolverski streli, in to na trgu Libertà. Oba tiča sta se z naravnost smešnimi izgovori skušala izmotoviliti pred sodnikom. Trdila sta, da bila le po naključju na trgu Libertà, ker sta bila namenjena k nekemu prijatelju. Prav tedaj ko sta slišala vpitje, sta se namenila pogledati kaj je, zato sta vprašala policaja, naj jima razloži. Ta jima je pa kar naravnost brez debate zapovedal, naj mu sledita. Tako sta se tiča zagovarjala seveda le ob pritrjevanju njihovih pajdašev, ki so prisostvovali razpravi.

Priča policijski narednik, ki je oba mladeniča aretiral, je pa malce drugače orisal zadevo in to je bilo odločilno za sodnikove odločitve, čeprav je zagovornik odvetnik Sblattero akademsko uporabljal pravne točke in skušal dokazati, da mladeniči niso nasilno nastopili proti policistu. Vse to je kapitana še bolj prepričalo, da je treba mladeniče obsoditi, zato je vsakemu prisodil po 30 dni ječe.

Zadnji bi se bil moral zagovarjati Mario Fabreto. Tudi ta je obtožen, da je vrgel kamen na tramvajski voz. Razprava proti temu pa je bila odgodena.

KOLEDAR

Petek 2. julija
Marica
Sonce vzhaja ob 4.16, zahaja ob 19.58. Dolžina dneva 15.42. Luna vzhaja ob 0.46, zahaja ob 15.23.

Jutri 3. julija
Nada, Vineta

Spominski dnevi

1944 je izvršil Vzhodnokoroški odred napad na Mežico.

ENOTNI SINDIKATI

Zborovanje profesorjev in učiteljev, vpisanih v ES prosvetnih delavcev v Trstu, bo v soboto 3. t. m. ob 15 v ul. Imbriani 5. Udeležba obvezna za vse člane. Prosimo za točnost!

OF

OF Sv. Jakob vabi vse Slovence, da se udeležijo konference, ki bo danes 2.7.1948 ob 20.30 v prostorih krožka «Tomažič».

PROSVETNA DRUŠTVA

PROSVETNO DRUŠTVO NA OPČINAH uprizori 3. julija ob 9 zvečer na dvorišču Prosvetnega doma znano zgodovinsko igro «Miklova Žala», ki jo je priredil Franc Žižek. Z velikim uspehom so to igro igrali v Ljubljanskem in mariborskem gledališču in na mnogih ljudskih odrih. Vsebina igre je zajeta iz dobe turških borb in kmečkih puntov, to je ob koncu 15. stoletja. Dejanja se godijo v Rožu na Koroškem in na Turškem.

Pri izvedbi igre sodelujeta domači pevski zbor in orkester.

Pevski zbor slov. prosvetnega društva Slavko Škamperle bo nastopil v nedeljo 4. julija v Mačkovljah. Ob tej priliki priredi društvo skupni izlet za vse člane.

Odhod izpred Doma kulture ob 14.30. Vpisovanje v trafiki pri Prosenu.

ŠOLSTVO

PROSVETNI URAD VU je izdal posebne določbe za imenovanje osebja na slovenskih srednjih in osnovnih šolah za šolsko leto 1948-1949. Prošnje se vlagajo pri višji šolski upravi do 15. julija 1948. Ta rok ne bo podaljšan. Podrobna pojasnila so na razpolago v uradnih urah pri višji šolski upravi v ulici Duca d'Aosta 4, II.

IZLETI

PDT sporoča, da je izlet na Učko, ki bi moral biti 11. julija, preložen na nedeljo 18. julija. Vpisovanja do sobote 3. julija v čevljarni Pirc, ul. Settefontane 3 in pri Gecu, Rojan, Fra i Rivi.

MOTOKLUB SV. JUSTA sporoča članom in prijateljem, da priredi 18. julija izlet na Bled.

Vpisovanje sprejema tajništvo dnevno od 18 do 20 v ul. Vidali 4.

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 1. julija 1948 se je rodilo 14 otrok, umrlo je 5 ljudi, porok pa je bilo 7.

Cerkvene poroke: kovač Ernest erbec in zasebnica Cvetka Kjuder, šofer Jordan Topič in zasebnica Frančiška Barbis, mizar Santo Miniussi in prodajalka Lucija Depase, kmet John Wessley Adco in zasebnica Marija Corbellini, ameriški voj. Brunner La Vern in zasebnica Nilva Scarpa, težak Bruno Sirca in zasebnica Elda Tarlano, težak Salvatore D'Onofrio in zasebnica Albina Žerjal.

Umrli: 38-letni Mario Bernardis, 63-letna Antonia vd. Licher, 32-letni Massimo Bimbi, 83-letni Gregor Ban, 70-letni Viktor Semmini.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

Danes 2. julija 1948 ob 20.30:

MIŠKO KRANJEC:

„Pot do zločina"

Premiera v Domu kulture v Škednju.

Prodaja vstopnic vsak dan od 9 do 12 ter od 18 dalje v Domu kulture v Škednju.

V glavnih vlogah nastopajo: Jožko Lukeš, Modest Sancin, Ema Starčeva. Ostale vloge igrajo: Valerija Silova, Angela Rakarjeva, Ernest Zega, Angela Sancinova, Belizar Sancin, Silvij Kobal in Berta Ukmarjeva. — Režijo vodi Justo Košuta.

V soboto 3. julija ob 20.30 Miško Kranjec «POT DO ZLOČINA». Gostovanje v dvorani prosvetnega doma na Proseku.

V nedeljo 4. julija ob 21.— Miško Kranjec «POT DO ZLOČINA». Gostovanje v dvorani prosvetnega društva na Nabrežini.

Koncert operne glasbe

Danes 2. t. m. bo ob 20.30 v veliki dvorani Doma pristaniških delavcev koncert arij in odlomkov iz operne literature. Osnova sporeda so točke iz dveh slovitih slovanskih oper: iz Gotovčeve opere «Ero z onega sveta» in Smetanove «Prodane nevestes». Nastopijo sopranistke Slavica Batistuta, Milena Furlan, Vida Jagodič, Rožica Kozem, Nerina Pelicon, Klara Urbančič, mezzosopranistka Danica Trobec, tenoristi Renato Kodermac, Vladimir Staro, Franček Žerjal, baritonist Dušan Pertot, bastista Ruggero Fakuč in Stane Raztresen.

KONCERT MALIH HARMONIKARJEV

V prostorih kulturnega krožka Rauber bo nocoj ob 20.30 koncert malih harmonikarjev iz ladjedelnice Sv. Marka. Na sporedu so tudi plesne točke.

LETNO GLEDALIŠČE NA GRADU SV. JUSTA

Jutri bodo začeli prodajati na trgu Verdi I v gledališki dvorani vstopnice za prve operne predstave Blagajna bo odprta od 9.30 do 12.30 in od 16. do 19.

Otvoritev sezone bo v torek ob 21. uri; dajali bodo Verdijevega Rigoletta.

Navodila za prodajo mleka

Občinski higienski urad javlja, da morajo mlekarne prodajati samo mleko s 3 odst. maščobo in zaradi tega ne smejo prodajati polnomastnega in posnetega mleka.

Ali si že naročnik «Primorskega dnevnika»!

Delovna mladina hiti pripravljati izdelke za svojo razstavo

V tovarnah, delavnicah in raznih drugih podjetjih hiti delovna mladina z zadnjimi pripravami za izgotovitev predmetov, ki jih bo razstavila na svoji mladinski razstavi. Naj opozorimo vse mlade delavce in delavke, ki bi se hoteli udeležiti te razstave, da je čas za oddajo predmetov, ki bodo razstavljeni precej kratek in da morajo torej zelo pohiteti, ter čimprej poslati odboru vse izgotovljene predmete.

Po velikem navdušenju in pripravah lahko sklepamo, da bo letošnja mladinska razstava tako dobro pripravljena, da bo prepričala celo vse tiste, ki še danes niso popolnoma prepričani o velikih sposobnostih naše delavske mladine. Kdor je videl delno razstavo v dvorani pomorske postaje ob kongresu delovne mladine, nam lahko potrdi, da je delovna mladina svojimi izdelki podkrepila svoj sloves o delovnih sposobnostih.

Iz zadnjih vesti o pripravah za to razstavo smo izvedeli, da se pripravlja tudi veliko število mladih delavk, ki skončujejo prekrasna ročna dela in pletenine. Dve mladi modistki sta nam prav zaupno izjavili, da bosta poslali na razstavo dva ženska klobuka, ki sta jih popolnoma sami izdelali. Kot sami zatrjujeta, sta zelo lepa. No, bomo videli, kako sta rešili problem in kakšno novo modo sta ustvarili.

Mladi geometer, ki še pred tedni ni vedel, ali naj se udeleži te razstave ali ne, se je z vso naglico lotil dela ter pripravlja načrt za izgradnjo velike stavbe. Idejo mu je dal drugi tovariš, ki je že na delni razstavi razstavil podoben načrt.

V centru mesta so v teku velike priprave. Skupine mladincev in mladink so mrzlično na delu, da pripravijo izdelke za razstavo. Pomislite, da izdelujejo celo «parnjsko-tržaško preprogo», ki ima zelo komplicirane vzorce in zahteva seveda zelo mnogo potrpljenja. Upamo, da jim bo to delo dobro uspelo.

Kot vedno se dekleta prav posebno navdušujejo za razna ročna dela in so tako sklenila razstaviti prekrasne namizne prte, šest popoldanskih oblek, perilo, dve vezeni torbici in pa pletenino.

Našteli smo samo nekaj predmetov, ki bodo razstavljeni na razstavi delovne mladine Toda koliko je še mladincev, ki nočejo izdati svojih načrtov ter prav skrivaj izdelujejo predmete, ki jih bodo dali na razstavo. Tako bodo obiskovalci te razstave videli prav gotovo še nešteto predmetov, ki jim mi danes nismo omenili.

Toda tudi mladi kmetje hočejo pomagati k uspehu te razstave. Izvedeli smo, da mislijo razstaviti drevesce, na katerem rastejo istočasno hruške in jabolka. Cudno kaj! Pa ne mislite, da je tukaj vmes kakšen čudež. S tem drevescem bodo namreč mladi kmetje dokazali, kako znajo cepiti in vzgajati drevesca.

Ne ovijajte živil v časopisni papir!

Med vojno je bila dovoljena zaradi pomanjkanja papirja raba časopisov za ovijanje živil, povrtnin, sadja itd. in to kljub higienskim pravilom. Rabilo se je tudi ostanke raznega papirja, katerega so prodajali starinarji in je prihajal iz skladišč, kjer je bil papir pomešan med čunjar i, kar je jasno da ta raznaša bolezenske klice.

Mestna občina opozarja prebivalstvo na nevarnost ovijanja s časopisnim papirjem in vsak ima pravico odbiti, kajti danes ne vladajo vzroki, ki bi dovoljevali kršitev higienskih pravil.

RADIO

7.30. Koledar. 7.35. Jutranja glasba. 7.45. Napoved časa in poročila 11.30. Reproducirana glasba. 12.00 Sodobna Anglija. 12.10. Srbske in hrvatske pesmi. 13.45. Napoved časa in poročila. 13.00. Glasba po želji. 13.40. Znani solisti. 14.00. Dnevni pregled tiska. 14.15. Pestra glasba. 17.30. Plesna glasba. 18.00. Naše povesti: Janez Jalen: «Ovčar Marko». 18.15. Iz dei sovjetskih skladateljev. 19.00. Angleščina po radiu. 19.30. Lahka glasba. 19.45. Napoved časa in poročila. 20.00. Violinski koncert Karla Sančina. 20.30. Mojstri besede. 21.00. Operetne melodije. 21.30. Južno-ameriška glasba. 21.45. Pravljice za odrasle. 22.00. Simfonični koncert slovenske filharmonije. 23.00. Ritmi za dva klavirja. 23.15. Napoved časa in poročila. 23.30. Čitanje sporeda. 23.35. Polnočna glasba. 24.00. Zaključek.

Odg. urednik STANISLAV RENKO
Tiska Tržaški tiskarski zavod

Kultura

KNJIGE - GLEDALIŠČE - KONCERTI
RAZSTAVE - FILMI - KRITIKE - DROBTINE

„Razvalina življenja"

Prvi nastop prosvetnega društva «Rojan»

V torek 29. junija t. l. je imel dramatični odsek prosvetnega društva «Rojan» svoj prvi nastop v prosvetnem domu «Rauber» na Greti. Ta nastop pomeni za mlado dramatično skupino v Rojanu popoln uspeh. Pred nabito polno dvorano je bila uprizorjena Finžgarjeva drama «Razvalina življenja». Igra je bila zelo skrbno naštudirana in se skoro ni opazilo, da so nekateri igralci prvič na gledaliških deskah. Posebno posrečena se nam zdi misel, da so z domačimi diletanti sodelovali tudi člani SNG v Trstu. Na ta način, namreč z dviganjem umetniške ravni predstav naših diletantskih odrov, se bodo naši dramatični krožki uspešno uveljavili tudi napram umetniški višini našega SNG, ki svojo umetnost nosi že skoro v sleherno našo okoliško vas. S sodelovanjem igralcev SNG pa imajo naši diletanti tudi možnost, da se neposredno učijo na zgledih svojih izkušenih tovarišev.

*Za uspeh igre imata glavno zaslugo tov. Raztresen Stane in tov. Marsič Marjan, ki sta z veliko ljubeznijo in požrtvovalnostjo pripravila igro in ki sta tudi sama z velikim uspehom sodelovala v igri, prvi kot Martin, drugi pa kot oče Urh. Posebno zahvalo zasluži tudi tov. Iva Sčuka, ki je v vlogi Lenčke dokazala, da že dobro obvlada odrsko tehniko. Presenetili so nas tov. Ivanka Mahničeva v vl

IV. plenum Ljudske prosvete Slovenije

V ponedeljek 28. junija je bil v Ljubljani IV. plenum Ljudske prosvete Slovenije. Plenumu so poleg članov prisostvovali prosvetni minister vlade LRS dr. Jože Potrč, predsednik Kmečke komisije pri IOOF minister Janez Hribar, minister za kmetijstvo inž. Jože Levstik, predsednik Društva slovenskih književnikov Miško Kranjec in številni predstavniki naših kulturnih ustanov.

V imenu vlade LRS je plenum pozdravil minister dr. Jože Potrč in med drugim poudaril, da smo v drugem letu petletke, v letu 1948, ki zahteva od nas velikih naporov in mora biti velik korak v naši kulturni revoluciji na vasi.

Nato je Janko Liška, tajnik izvršilnega odbora Ljud. prosvete Slovenije, podal kritičen pregled dela v razdobju od tretje seje plenuma do danes in v obrisih nakazal načrt za prihodnje mesece.

Do nedavnega je bila in je v nekaterih okrajih še zdaj glavna organizacijska slabost, skorajda ovira za dvig ljudskoprosvetne dejavnosti neurejenost, pomanjkanje in šibkost okrajnih organov ljudske prosvete. Kulturno prosvetno delo postaja vse obsežnejše in bo zahtevalo za uspešno vodstvo vse več študijskih priprav, vse več individualnega študija in diskusijskih sestankov ljudskoprosvetnih svetov in posameznih njegovih vej. Da bo LPS načrtovalec in usmerjevalec kulturnoprosvetnega dela svojega področja, mora biti sposoben analizirati kulturno prosvetno problematiko svojega okoliša, se mora živo zanimati za splošna in strokovna kulturnoprosvetna vprašanja, mora poznati in zasledovati odogovarjajočo literaturo, se mora vse bolj usposabljati za globlje razumevanje in razlago kulturnih vrednot, mora postati občutljiv za nezdrave pojave klerikalne, socialdemokratske, apolitične in dekadentske miselnosti, mora postati zavesten graditelj naše nove ljudske kulture, ki bo zavzemal v posameznih konkretnih primerih napredna stališča in bo znal ta napredna stališča prepričevalno uveljavljati ne le kot discipliniran agitator, ne le kot prenašalec direktiv in mnenj, ampak kot prosvetni delavec, ki bo sposoben operirati z argumenti.

Tovariš Liška je omenil razne oblike kulturnoprosvetnega dela na vasi (kulturne prireditve na gradbiščih zadružnih domov, ljudske univerze in redni študiji) Poudaril je, da so na gradbiščih zadružnih domov bile številne prireditve, ki so imele konkretne agitacijske uspehe. Proslave ob otvoritvi, ki so bile povsod slavnostne in spremljane z nastopi kulturnoumetniških društev, dokazujejo, da graditelji razumejo pomen domov, ki so si jih zgradili. Izvršilni odbor Ljudske prosvete je mnenja, da je težišče letošnjih prireditev v slavnostnih otvoritvah domov, ali vendar ne kaže dušiti okrajem vneme za festivale. Festivali, ki bodo dvigali povezanost delovnega ljudstva mest in vasi, ki bodo izraz čustev novega patriotizma, ki bodo manifestacije naših uspehov v gospodarstvu in kulturi, so — skrbno in smiselno pripravljeni — celo zaželeni. Medrepubliškega pomena, manifestacija bratstva in enotnosti naj bo slovensko-hrvaški festival v Brežicah, zveznega značaja pa bo festival najboljših kulturno-umetniških skupin Ljudske mladine Jugoslavije jeseni v Beogradu.

Nadalje je tovariš Liška govoril o filmu, o pomenu radia za razvoj ljudske prosvete in na koncu je navedel uspehe, ki so bili doseženi v tekmovanju ljudskih knjižnic. Možnosti za splošni kulturni razvoj po gospodarskih zmagah pri nas postajajo tolikšne, da ob načrtnem ideološko čvrstem in strokovno zanesljivem kulturnem delu lahko pričakujemo že v bližnji bodočnosti resnično lepih rezultatov naše nove ljudske kulture, ki nam bo poglabljala naš patriotizem, nas dvigala in nas predstavljala pred svetom kot napreden in kulturen narod.

Po referatu tovariša Janka Liške je tov. Uroš Kraigher imel referat o nalogah Ljudske prosvete.

Da bi privedli razvojni proces v kulturno-prosvetnem delu na novo, višjo stopnjo, si je treba zasliti nekakšno decentralizacijo kulturno množičnega življenja. Razgibati se mora kulturno-prosvetno delo s svojimi lastnimi originalnimi ustvarjalci, s svojo kritiko, s svojimi kulturnimi dogodki, s kvalitetnimi okrajnimi kulturnimi ustanovami (knjižnicami, gledališči, tiskom, razstavami, predavanji itd.). Po drugi plati je treba na terenu skrbeti za pritegnitev novega in novega osnovnega občinstva k samoizobraževalnemu delu, h knjigam, predavanjem kulturno-umetniškim vajam itd.

Ko je govoril o materialnih sredstvih, je referent poudaril, da je najbolj pereče vprašanje opreme novih zadružnih domov. Poudaril je, da je ustanovitev knjižnice na vasi samo začetek, da pa je treba knjige potem najprej in naprej nabavljati.

Nadalje je govoril o organizacijskih oblikah prosvetnega dela na vasi. Tam, kjer delajo posamezne prosvetne skupine neenotno in vsaka zase, bo treba ustanoviti prosvetno društvo, ki bo vse te skupine povezovalo, da bodo skupno uspešneje razvijale prosvetno dejavnost. Toda društva bomo ustanovili tam, kjer bomo s tem zares šele ustvarili prave pogoje za širok razmah kulturno-prosvetnega dela, ne pa tam, kjer ne bi imeli v društvo koga povezovati in bi šele iskali osnovo društva. Največ iniciative za vse delo je prišlo od mladinskih organizacij in od tod si lahko obetamo tudi prvih takih društev, ki bodo ob začetku samo mladinska, a se bodo potem razrasla v širša ljudskoprosvetna društva. Ljudska prosveta bo postala na ta način ne le zveza ljudsko-prosvetnih skupin OF, ampak tudi kulturno-umetniških in kulturnoprosvetnih društev OF.

Ob zaključku referata je v imenu izvršil. odbora predlagal plenumu sklep, naj se ustanovi 200 knjižnic, ki še manjkajo, da bo imelo področje vsakega krajevnega ljudskega odbora v Sloveniji vsaj eno ljudsko knjižnico namesto do 1. novembra, do 21. julija — to je do V. kongresa Komunistične partije Jugoslavije.

Po referatih je bila živahna diskusija, h kateri so se oglasili tako zastopniki ljudskih ustanov kot tudi prosvetni aktivisti s terena in dopolnjevali osnovne misli, izražene v referatih, s praktičnimi nasveti in konkretnimi izkušnjami.

«PARTIZANSKO KOSILO» PRI SV. IVANU.

NEČAK KARLA MARKSA NA VARŠAVSKEM LETALIŠČU.

POT DO ZLOČINA

Ob uprizoritvi v našem gledališču dne 2. t.m. v Škednju

Novi socialni realizem je nova stvarnost, po kateri nam pisatelji in drugi umetniki prikazujejo in osvetljujejo sile, ki naše življenje gibljejo in prekvašajo. Ni to več brezidejska umetnost, ki se izgublja v nekih umišljenih resničnostih, temveč sloni na življenjski problematiki, ki se neposredno tiče človeka, njegove miselnosti, njegovih socialnih in drugih potreb. Tej novi preusmeritvi umetnosti, ki stremi za izboljšanjem družbenega reda, je stvaritelj sam veliki Gorki, ki je čudovito naglo in krepko vplival na temeljito preobraženje ruske in svetovne književnosti. Ta književnost je ogromno prispevala k evropski politični preobrazbi, ki bo kaj kmalu rodila še večje in plodonosnejše uspehe v dviganju širokih ljudskih množic. In kakor si težko predstavljamo uspehe ruske revolucije brez Gorkijeve «Matere» in drugih takih del, tako si tudi težko predstavljamo velike in trajne uspehe, ki jih je dosegla Osvobodilna fronta Slovenije, brez literarnih del Miška Kranjca in drugih sodobnih slovenskih pisateljev. Ti so v obilni meri prispevali k preobrazbi slovenskega ljudstva, posebno izobraženstva, da se je z vso silo lotilo borbe za osvoboditev izpod političnega in socialnega suženjstva ter s tem postavilo temelje novi, svetlejši dobi našega naroda.

Miško Kranjec, pisatelj drame «Pot do zločina», ki jo bo naše gledališče uprizorilo danes 2. julija v Škednju, spada med naše vodilne pripovednike. Poleg Prežihovega Voranca, Cirila Kosmača, Antona Ingolича in Ferda Godine je on eden izmed glavnih nositeljev idejne preusmeritve, ki jo je tik pred drugo svetovno vojno doživela slovenska književnost. V svojih delih nam prikazuje prekmursko pokrajino in tamkajšnje ljudi, ki so v hrepenenju po boljšem življenju trumoma zapuščali rodno grudo ter odhajali za boljšim življenjem v tuji svet, kjer jim je zajel tok novega časa. Z novo miselnostjo se vračajo domov, kjer uveljavljajo novo stvarnost, novo socialistično miselnost. S to problematiko so prepletena več ali manj vsa Kranjčeva dela in to: Kapitanovi, Povest o dobrih ljudeh, Življenje, Os življenja, Zalesje se prebuja, Južni vetrovi, Pomlad, Majhne so te stvari itd. in zdaj drama v treh dejanjih «Pot do zločina», prva drama iz prekmurskega življenja, ki se prav dostojno uvršča v naš kmečki repertoar.

Vsebina «Poti do zločina» je v kratkem sledeča:

Stari Berden in njegov sin Matija sta se silno prizadevala, da bi se povzpela do bogastva. Da bi to dosegla, sta zagrešila raznovrstne prestopke in celo zločine. Zato se je Matija tudi bogato oženil s staro, bolehno Magdo Ovčekovo, računajoč, da bo kmalu umrla. Toda Magda noče umreti ter jo sklene Matija spraviti s pota s tem, da pregovori domačo dekle Evo, s katero ljubimkuje, naj jo zastrupi. Eva se da od Matije pregovoriti, čeprav ve, da on hodi z bogato vdovo Rozo. Ne ljubi je več, vendar ona še vedno upa, da jo bo vzel, posebno ker nosi pod srcem njegovega otroka.

Prav isti večer, ko sta Matija in Eva sklenila z zastrupljeno jedjo zavdati stari Magdi, pride k Evi njena mati Verona, ki ji prigovarja, naj gre domov, kjer se bo poročila. Prišel je tudi delavec Martin, kateremu je pred dvema letoma dala besedo, da se bosta vzela. A zaman. Eva je slepo vdana Matiji ter po njegovi želji izvrši zločin tako, da primeša Magdini jedi strupa, ki ga je Matiji preskrbela Roza.

Starega Berdena zapeče vest, ko spozna svojo in sinovo krivo pot, ter skuša sina pregovoriti, naj bi začel drugo, pošteno življenje. A sin Matija je gluh za očetove dobre nauke. Hoče se mu vedno več ugleda, vedno več oblasti. Bogata Roza naj bi mu pomagala s svojim premoženjem to doseči. Stari Berden zasluti zločin, ki ga namerjajo zagrešiti nad Magdo. Da bi to preprečil, z vpitjem opozarja Magdo na pretečo nevarnost, zato ga Matija pograbi in odvlece v stransko, osamljeno sobo, kjer ga drži zaprtega. Na ta način hoče preprečiti, da bi stari kaj ne izblebetal.

Toda delavec Martin pride povedat, da vsi po vasi govore, da je Matija umoril svojo staro ženo. To pride na uho sodišču, ki odredi preiskavo. Sodnik, ki je tudi eden izmed Rozinih ljubimcev, je dal na sodnijo poklicat vse tiste, ki bi kolikaj prispevali k odkritju zločina. Eva je svojo krivdo že priznala, noče pa izdati glavnega krivca, Matije, ki ga še vedno ljubi. Stari Berden pa pride sam izpovedat, da je njegov sin tisti, ki je Evo prisilil k zločinu, da bi mu bila odprta pot do Roze in no še večjega bogastva. To stori zato, da bi vsaj v ječi pripravil sina do tega, da bi se zavedel svojih podlosti ter začel novo, pošteno

EMA STARČEVA, KI BO IGRALA EVO.

LUKES JOŽKO, KI BO IGRAL MATIJO.

življenje. A vse zaman. Sodnik kljub dokazom in priznanjem noče obsoditi Matije, ker sta se medtem ta dva tajno dogovorila, da dobi sodnik bogato Rozo, Matija pa — prostost. Tako sta se tudi oni, ki ima denar, in ta, ki ima položaj, sporazumela na račun siromašne dekle Eve.

Evin snubec delavec Martin in stari Berden to jasno vidita ter to vsak na svoj način očitata krivičnemu sodniku. Se silneje skleneta prizadevati si, da bogatašem in mogotcem v bodoče preprečita teptati življenje malih, skromnih ljudi ter preko trupel lesti navzgor.

JUSTO KOSUTA

ANGLEŠKE ČETE V ABESINIJI

Vprašanje:

Ali je točno, da so angleške čete še danes v Abesiniji, prvi državi, ki je bila plen Mussolinijeve fašistične napadalnosti? S čim se obrazloži bivanje angleškega vojaštva v tej zemlji in kar nasprotuje ustanovni listini Združenih narodov.

Odgovor:

Na vaše prvo vprašanje se lahko odgovori samo pozitivno. Angleške čete so še danes v Ogadenu in v «rezervirani coni». Nobenih znakov ni, da bi one zapustile Abesinijo.

Da bi naša izhod iz tega položaja, se je abesinska vlada že lani obrnila v London s predlogom, da se zaključi pogodba o «prijateljstvu in trgovini». List «Etiopen Herald» je 15. septembra 1947 objavil uradno poročilo o izročitvi osnutka te pogodbe angleškemu veleposleniku. Ta pogodba bi morala zamenjati sporazum iz leta 1944. V tem načrtu se je predvidela tudi «vrnitev» pokrajine. Ogaden, ki je bila postavljena pod protektorat britanske vojne uprave za časa vojne.

Angleška vlada pa se do danes ni izjasnila o tem načrtu. Današnje stanje v Etiopiji daje osnovo za predpostavko, da bo Anglija storila vse, da bo še naprej dejansko okupirala te zemlje.

Osvajanje Etiopije od strani fašistične Italije leta 1936. je odvzelo Angliji njene najvažnejše strateške položaje na Rdečem morju. Resna nevarnost je pretila imperialnim potom in kolonialnim posestvom britanske krone v Vzhodni Afriki. To je bil eden glavnih vzrokov, ki je vzbudil Anglijo, da je pričela z vojnimi akcijami proti Italiji v severnem delu Vzhodne Afrike, s tem tudi iz Etiopije. Proglašujoč svoje človečanske cilje o «pomoči» zasatalim narodom in izražajoč simpatijo etiopskemu narodu, ki je bil zasužnjen od fašistične Italije, se je Anglija stvarno pripravljala, da zamenja italijansko gospostvo v Etiopiji s svojim gospostvom.

V začetku 1941. leta je angleška vojska, ki je operirala iz angloegiptskega Sudana in Kenije, podvzela ofenzivo proti italijanski vojski v Etiopiji. Pri opecačijah so sodelovali tudi domači partizanski oddelki pod vodstvom rasov.

Dne 6. aprila 1941 je angleška vojska vkorakala v Addis Abebo. Dne 27. novembra istega leta je padlo zadnje italijansko oporišče na etiopskem teritoriju v provinci Gondar. Anglija je z lahkoto premagala Italijo. Vse angleške izgube so bile 116 mrtvih in 386 ranjenih.

Kljub temu da je 4. februarja 1941 angleška vlada izjavila, «da nima nobenih teritorialnih zahtev v Abesiniji in da bo ona pozdravila obnovitev neodvisne etiopske države», je vseeno vzpostavila režim angleške okupacije. Etiopijo pa v uradnih dokumentih ne imenujejo drugače kakor «okupirani sovražni teritorij».

Anglija je izkoristila ugoden položaj in pohitela, da je pravno utrdila svoje vladanje v Etiopiji. V tem smislu je prisilila to deželo, da je podpisala neenakopravni sporazum in vojno konvencijo, ki so je sklenili 31. januarja 1942 za dve leti. Anglija ni nikdar z besedami priznala, da je sedaj Etiopija «svobodna in neodvisna država ter da je njegovo veličanstvo Haile Selesi njen zakoniti vladar». Nasprotno pa so mnoge točke sporazuma omejile pravico Etiopije do suverenosti.

Tako je prvi člen določal, da bo imel angleški diplomatski predstavnik prednost pred vsemi drugimi tujimi predstavniki. Etiopski vladi je dovoljeno, da se poslužuje samo angleških svetovalcev. Že samo ti členi so dejensko postavili Etiopijo v položaj britanskega protektorata. Anglija pa se s tem še ni zadovoljila. V zamenjavo za obljubljeno finančno pomoč je predložila etiopski vladi, da se v vseh finančnih vprašanjih, posvetuje z vlado Zedinjenega kraljestva in s tem v zvezi sklepa samo, če je soglasna vlada Zedinjenega kraljestva (člen 4, točka g).

Angleški imperialisti so šli še dalje. Pod pretvezo, da preti Etiopiji nevarnost iz francoske Somalije in celo od Japonske (!), so zahtevali od Haile Selasi-ja, da jim je dal na razpolago velik del teritorija za «strateške» namene.

V angleške roke so prišle vzhodne pokrajine, ki so dobile naziv «rezervirana cona» in pokrajina Ogaden. Angleška vlada si je pridržala pravico, da drži v Etiopiji toliko vojske, kolikor se ji bo zdelo potrebno. S tem v zvezi pa spadajo mesta, kjer bo imela svoje posadke, v popolno kontrolo in vodstvo odgovarjajočih angleških oblasti (člen 7).

Ko je zasedla pokrajino Ogaden in sosedno «rezervirano cono», je Anglija dejansko okupirala tretjino Etiopije. V izjavi, ki jo je dal Haile Selasi leta 1946 dopisniku Reuterja, je abesinski cesar trdil, da sta bila pokrajina Ogaden in «rezervirana cona» odstopljeni zaveznikom samo za časa vojne. Dogodki pa so pokazali, da je Anglija to zadevo sprejela v drugačni obliki.

Angleška vlada, ki je poteptala suverenost Etiopije, je prisilila etiopsko vlado, da je sprejela obvezo, da bo sprejela angleško vojno misijo glede vojne opreme, vso administracijo v Ogadenu in «rezervirani coni» je vzela v svoje roke, da pride edina železniška proga Addis Abeba-Ajsa v področje angleške vojne komande itd.

Haile Selasi in njegova vlada sta podpisala ta ponižujoči sporazum, ker sta bila prepričana, da bo Etiopija po preteku dveh let zopet pridobila svoje pravice, ki jih je Anglija poteptala. Nov sporazum, ki je bil 19. decembra 1944 sklenjen Etiopiji, pa je pokazal drugače.

Iz tega drugega sporazuma so izključili samo nekaj najbolj ponižujočih točk. «rezervirana cona» in Ogaden pa sta še nadalje ostali pod angleško okupacijo. Samo en del «cone», ki leži severno in severozapadno od železniške proge, so vrnili etiopski vladi. Pod kontrolo angleške vojne komande pa je postavljeno sodišče v Dižgdiži. Angleška vojna misija si je pridržala pravico, da ostane v Etiopiji še dve leti. Za angleško letalstvo in za vojeništvo tudi po novem sporazumu ni nobenih mej. Sporazum jim je zajamčil popolno svobodo gibanja.

Opirajoč se na sporazum, je Anglija razporedila svoje čete na okupiranem teritoriju Etiopije, uvedla svoje pravo ter ne samo tujcem, temveč celo etiopskim državnim uradnikom prepovedala vstop v Ogaden. Vse to pomeni grobo kršenje suverenosti Etiopije, države, ki je enakopravni član Organizacije združenih narodov.

* * *

Angleška politika v Etiopiji je usmerjena na podjarmljenje te zemlje. Njena politika je samo del imperialističnih manevrov s ciljem utrditi britanski kolonialni sistem, ki je bil zrahljan v tej vojni. Znano je, da skušajo britanski kolonizatorji, ki so izgubili svoje trdne pozicije na Bližnjem in Daljnjem vzhodu, utrditi britanski imperij na afriškem kontinentu.

Pri tem načrtu pa doživlja Anglija velike težave. Raste namreč narodnoosvobodilni pokret teptanih narodov, ki protestirajo proti kolonialnemu ropanju. Z druge strani pa se angleške pozicije vedno bolj trejo z politiko ZDA.

V Etiopiji kakor tudi v drugih državah so ZDA pričele najprej z ekonomskim prodiranjem. Leta 1945 je ameriška tvrdka Sinkler Oil Corporation podpisala pogodbo s Haile Selasi-jem o koncesiji za pridobivanje nafte in to za 50 let. Leta 1947 je bila ustanovljena ameriško-etiopska družba za razvoj in izkoriščanje naravnega bogastva Etiopije. Po uradnih podatkih pripada 75 vloženega kapitala Etiopcem in 25 odstotkov Američanom. Že leta 1945 pa so Američani uspeli, da so izrinili angleški funt in orientirali etiopsko valuto na dolar. Vse to je naravno oslabilo ekonomske pozicije Anglije v Etiopiji in utrdilo vpliv Združenih ameriških držav.

Dne 28. oktobra 1946 pa je bil po pisanju lista «Etiopen Herald» med ameriško izvozno-uvozno banko in etiopsko vlado dosežen sporazum za 3 miljonsko dolarsko posojilo. Ta dolg Etiopije predstavlja v rokah ameriških monopolov močno orožje za vplivanje na etiopsko gospodarstvo in politiko.

Na ta način predstavlja miroljubna Etiopija ponovno predmet tuje vlade in igre imperialističnih sil.

B. KUZNJECOV

V PRAGI ŽE DALJ ČASA VZBUJA OGROMNO ZANIMANJE SLOVANSKA POLJEDELSKA RAZSTAVA, KI JE BILA PODALJŠANA DO 10. JULIJA 1948. NA RAZSTAVO SO BILE POVABLJENE TUDI PLESNE SKUPINE VSEH SLOVANSKIH NARODOV, KATERIH PLESALCI SO NASTOPILI V NARODNIH NOŠAH. NA SLIKI VIDIMO OTROŠKI MORAVSKI NARODNI KROJ, KI SPADA MED NAJLEPŠE NA SVETU, IN PLESNO SKUPINO SRBOV, KI SO ŽELI S SVOJIMI TEMPERAMENTNIMI PLESI OGROMEN USPEH.

GOVORIL SEM Z MARKOSOM

LONDON, junija. — General Markos je prvikrat dovolil intervju v svojem tajnem glavnem štabu novinarju Zapadne Evrope. Takoj ko sem dobil navodila, sem odpotoval proti glavnemu stanu demokratične vojske. Ves dan sem hodil z nekim vodnikom. Odreči sem se moral mulu, ker je bila steza tako ozka, da so lahko hodili po njej samo ljudje in koze. Po nekaj urah vzpona, med skalnatimi gorami in slikami, ki se ne dajo opisati, sva se z vodnikom pričela spuščati v ozko dolino. Nenadoma smo prišli v glavni stan, ki je tako dobro zakrit, da ga ni mogoče opaziti v daljavi 50 korakov.

Generala sem našel v njegovi votlini. Z njim je bil general Kikitsas, namestnik komandanta in finančni minister, in Barziotas, ki je politični komisar glavnega stana.

Generalu Markosu sem najprej stavil tole vprašanje: «Kolikšno je ozemlje, osvobojeno od demokratične vojske in kakšna je oblika vlade na tem ozemlju?»

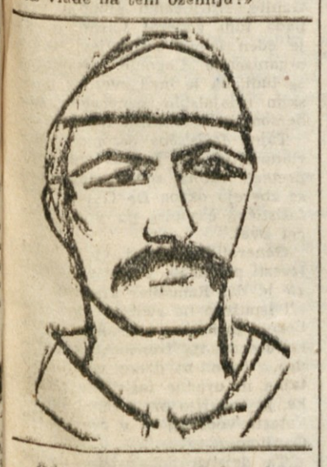

Odgovoril mi je: «Sedem desetin vse kopne Grčije je pod stalno ali napol stalno kontrolo demokratične vojske. Mi imamo stalno kontrolo gorskih masivov in napol stalno kontrolo nad niže ležečimi pokrajinami, ki nam služijo za napade proti sovražniku. Demokratični odredi operirajo tudi na otokih, kjer kontrolirajo velike dele, predvsem na Kreti. Kljub velikemu ozemlju, ki ga kontroliramo, pa je naše prebivalstvo redko, kajti sovražnik je lani ob orenzivi vse opustošil in prisilil ljudi, da so se izselili. Sovražnik je prisilno izselil 550.000 ljudi.

Dejanska številka pa je mnogo višja. Večjih in manjših mest pa ne moremo kontrolirati, ker nimamo materialnih sredstev. Na vsem svobodnem ozemlju pa deluje ljudska oblast. Ljudstvo si politično in gospodarsko vlada samo po svojih izvoljenih organih ljudskih odborov. Pravica pa je zajamčena z ljudskimi sodišči».

«Komu naj pripisujemo zmage demokratične vojske?», sem še vprašal.

«Vzroki, zaradi katerih je grški demokratični vojski uspelo z uspehom upreti se številnejšim sovražnikovim silam, ki so oborožene z angleškim in sedaj z ameriškim orožjem, so v dejstvu, da je demokratična vojska duša in telo grškega ljudstva. Izraža njegove ideje in težnje in se bori za neodvisnost Grčije, za svobodo in za demokracijo. Naša vojska je revolucionarna vojska, je ljudska vojska. Vsepovsod se lahko svobodno gibije in udari lahko, kjer hoče, kajti demokratična vojska uživa zaupanje in pomoč grškega ljudstva. Brez te pomoči bi ne mogla obstajati. Demokratična vojska je danes močnejša kot je bila pred enim letom ali pred 6 meseci in se z vsakim dnevom še bolj krepi».

Nato sem vprašal generala Markosa, če je optimizem v bližnjo zmago upravičen.

«Optimizem naših borcev in oficirjev je popolnoma upravičen. Rodi se predvsem iz naše vere v zmago. Jasno je, da je ne pričakujemo že jutri. Obenem pa ne mislimo, da je še zelo daleč. Monarhofašistična vlada se krha v svojih temeljih. Njena kriza je vsak dan bolj težka in očitna je vedno večja borba med starimi klikami».

General Markos je zaključil intervju z besedami: «Grška fašistična monarhija je danes obsojena v očeh vsega sveta. Pri življenju je še zaradi gmotne pomoči Anglije in Amerike. Delavstvo in vse demokratično ljudstvo zapadnih dežel bi moralo odgovoriti svojim reakcionarnim vladam in tako dati moralno pomoč demokratični grški vojski. Dati pa bi morali tudi materialno pomoč in tako pripomoči v njeni borbi za svobodo.

Grška demokratična vojska se bori v zelo težavnih pogojih. Resnica pa je, da je razumevanje za našo borbo vedno širše po vsem svetu. Do tega pa je prišlo zaradi pravičnosti naše stvari, zaradi junaške borbe našega ljudstva in zaradi barbarstva atenskih fašistov.

EVDOS JOANNIDES

Moji vtisi iz Amerike

Bivši francoski minister Pierre Cot je objavil v francoskem časopisu «La nouvelle democratie» članek o vtisih z njegovega nedavnega potovanja po ZDA. Mi prinašamo odlomek iz tega članka.

Ameriški narod je bil vedno zelo hladnokrven in je z velikim optimizmom gledal na bodočnost. Pogum, s katerim je povprečni Američan sprejel vest o porazu pri Pearl Harbourju, je najboljši dokaz tega.

Sedaj pa so Američani zelo zaskrbljeni in celo vznemirjeni. Iz dneva v dan raste nezadovoljstvo zaradi položaja v državi. V naprednih krogih se vedno bolj češče sprašujejo, če vse skupaj ne drvi k fašizmu «ameriškega tipa», ki se mogoče po obliki razlikuje od evropskega ali azijskega, je pa ravno tako nevaren. Črnsko prebivalstvo s strahom gleda na vedno bolj strašne oblike rasizma, ki se pojavlja v ameriškem javnem življenju.

Odnosi med delodajalci in delavci so zelo slabi in pred kratkim sprejeti zakoni o sindikatih so te odnose še poslabšali. Na obzorju pa se že pojavlja sled nove gospodarske krize.

Resen nemir in razburjenje je povzročila zunanja politika predsednika in zunanjega ministrstva. Povprečni Američan pa je povsem pod vtisom atomske psihoze — ta psihoza pa je psihoza strahu.

Skratka Američan se sprašuje, kaj mu bo prinesel jutrišnji dan. Vsak razgovor med Američani in z Američanom se konča s vprašanjem: ali grozi gospodarska kriza? V resnici se gospodarski stroj še vrti, opažajo pa se že znaki krize: zastoj tržišč, delavske plače so nižje od cen, ki neprenehoma rastejo itd.

«Med vojno», mi je rekel eden mojih prijateljev, «so si kapitalisti nakopičili ogromne dobičke. Sedaj pa, ko je vojna končana, se bojijo, da se bodo zmanjšali njihovi dobički. Veliki kapitalisti so zainteresirani na tem, da v državi ostane napeto stanje, kajti s tem bodo še dobili naročila od države in si tako podaljšali življenje. Zaradi tega prinaša tudi tisk, ki je v njihovi službi take vesti, ki bi čim bolj vznemirile javno mnenje in ga prepričali, da obstoji vojna nevarnost».

O notranji politiki ZDA se bomo omejili samo na nekaj primerov:

Prvič: Oficirji, predvsem pomorski, igrajo veliko vlogo pri vodstvu službene politike ter sploh v javnih poslih. To je predvsem nov pojav v ameriškem življenju. Ne govori se samo o kandidaturi generala Mac Arthurja in Eisenhowerja, temveč tudi o kandidaturi Marshalla, ki stoji na čelu ameriške diplomacije in namešča vedno več in več oficirjev v svojih uradih.

Drugič: Važna je tudi kriza demokratične stranke, kateri je prinesla Rooseveltova smrt težek udarec. Celo med bivšimi prijatelji Roosevelta obstajajo velika nasprotstva. Samo eden od njih je ostal na površini in ohranil popoln vpliv na množice. To je Henry Wallace, katerega ugled se je po nedavnem potovanju po mestih ZDA, zelo dvignil.

Tretjič: Pojav tretje stranke mora privesti do razkola v vrhovih obeh «klasičnih stranks» v Ameriki demokratične in republikanske. Tretja stranka bo pripomogla, da se bo narod združil in vzgajal v demokratičnem duhu. Pristaši tretje stranke ne računajo, da bodo zmagali na letošnjih volitvah vendar pa so gotovi, da bo tretja stranka okrepila borbo proti širjenju fašističnih idej.

Četrtič: Delavci ki so včlanjeni v sindikatih, vedno bolj razumejo, da morajo pridobiti vpliv na državni in upravni aparat, če si hočejo zagotoviti svoje osnovne interese. Delavci hočejo združitev dveh najvažnejših sindikatov CPT in AFT, česar pa nočejo sindikalni voditelji, ki gledajo na svoj lastni sebični interes.

Petič: Republikanska stranka je ohranila večjo čvrstost od demokratične stranke. Vse kaže, da bo ona zmagala na volitvah. Ničče pa ne more predvideti, kdo bo izvoljen za predsednika ZDA. Najresnejša kandidata sta republikanca Taft in Dewey. V obeh primerih bo imel Wall Street vedno večji vpliv na ameriško politiko.

Osnova ameriške zunanje politike pa je antisovjetizem. Ameriški konservativci se namreč boje, da bi jim Sovjetska zveza prekrižala račune in preprečila, da bi ZDA postale gospodar sveta. Pri tem pa se nam stavlja vprašanje, če bo prišlo do vojne. V ZDA obstaja vojna stranka. En del javnega mnenja je sprejel miselnost vojne. To je najbolj nevarno. Nevarnost vojne se ne da zanikati. Ona izhaja iz Trumanove doktrine, iz atomske psihoze, iz splošnega vznemirjenja in iz antisovjetske histeričnosti.

Vendar pa je potrebno ta problem vsestransko premisliti. Kljub vsemu se namreč želi povprečni Američan mir in zopet mir. V zadnjih petindvajsetih letih so ga dvakrat nagnali, da se je boril na tisoče in tisoče kilometrov daleč od svoje domovine. Uspeh zadnjih nastopov Wallacea pa dokazuje, da je ogromna množica Američanov, ki predpostavljajo mednarodno sodelovanje za zaščito miru, predvsem s Sovjetsko zvezo.

PRAGA — List «Svobodno slovo» piše, da bo v kratkem madžarsko trgovinsko ministrstvo izdalo uredbo, ki prepoveduje uvoz ameriških avtomobilov. Potrebne avtomobile bodo uvažali iz Češkoslovaške in iz Velike Britanije, ker so tam cenejši.

Snov, ki izžareva zdravje in smrt

Radij, neprecenljivo zdravilo za nekatere bolezni, terja na drugi strani številne človeške žrtve

Večina ljudi pozna radij samo po imenu. Kvečjemu še po tem, da je edino uspešno zdravilo proti raku. Malokdo ga pozna in se zmeni za druge njegove lastnosti, ki so tako nenavadne in toli različne od vseh ostalih prirodnih pojavov, da so morali učenjaki leta in leta raziskovati in premišljati, predno so si lahko ustvarili o tej magični snovi kolikor toliko točno razlago.

Ko je pred 48 leti Poljakinja Curie odkrila radij, so ostali učenjaki pred veliko zagonetko: pred njimi je bil drobec snovi, ki je neprestano izžareval velikanske množine toplote. Kaj takšnega dotlej še niso poznali. Kilogram radija izžareva toliko toplote, da lahko v tri četrt ure zavre 1 liter ledeno mrzle vode. Nemara bo kdo ugovarjal, da to ni takšna reč, in da se da s kilogramom premoga napraviti še kaj več. Razlika je le v tem, da premog zgori in ostane za njim le kupček pepela, medtem ko oddaja radij toploto neprestano leta in leta. Dolgo se ni dalo dognati, kaj se dogaja v tem skrivnostnem drobcu tvarine. Šele nova atomska teorija je dala na to vprašanje zadovoljiv odgovor. Kakor vemo, obstoji snov iz molekulov, ki so tako majhni, da bodo nemara za vedno prikriti našim očem. Vendar molekuli še niso prasestavina snovi. Vemo, da obstoje iz atomov, ki so še manjši. Vsak atom zase pa zopet predstavlja cel neskončno majhen sončni sistem, kjer krog atomskega jedra nenehoma kroži eden ali več elektronov, nekako tako kakor krožijo planeti okoli sonca. Kakor nebesna telesa se tudi ta neskončno majhna telesa privlačujejo in ker so se hkrati neskončno blizu, vladajo med njimi ogromne sile, ki prekašajo vse druge, kar jih poznamo.

Dejstvo je, da atomi radija nenehno drugim eksplodirajo: sestavni delci odletavajo z nezaslišano brzino in z ogromno silo v prostor. Te leteče delce imenujemo radijeve žarke in jih ločimo v štiri vrste: alfa, beta, gama in delta žarki.

Alfa žarke tvorijo sestavni delci atomskega jedra in se širijo po prostoru z brzino 15 do 20 km na sekundo. Nimajo pa posebno velike probojnosti, kajti že tri tisočinke mm debela aluminijasta plošča zmanjša njih energijo na polovico začetne jakosti. Menda pa so baš alfa žarki tisti, ki dajejo radiju zdravilno moč. Beta žarki niso nič drugega kot po eksploziji odletavajoči elektroni ali sestavni delci elektrike. Brzina teh žarkov je skoro tako velika kakor svetlobna hitrost. Njih probojnost je velikanska: skozi pol mm debelo aluminijasto ploščo gredo skoro tako nemoteno kakor svetloba skozi steklo. Gama žarki, ki so pokazali, da so podobni rentgenskim žarkom, prodro 7 cm debelo plast ali 150 cm vodne plasti, preden pade njihova jakost na 1 tisočinko začetne vrednosti. Slednjič izžarja radij še delta žarke, ki pa so samo počasnejši beta žarki.

V prirodi najdemo radij kot sestavino radioaktivnih rudnin, ki jih je polno po vsej zemlji. Najdemo ga v vodnih vrelcih, v kameninah, v rudninah in celo v ozračju. Cenijo, da ga je na vsej zemlji okoli 27 milijonov kg. Kljub tako veliki množini pa je radij od sile drag, čemur je krivo težavno pridobivanje in izločevanje čiste radijeve kovine iz rudnin, s katerimi je pomešana. To izločevanje ni samo dolgotrajno, marveč tudi naporno in polno nevarnosti.

Največ radija je v uranu in v vseh njegovih sestavinah. Zaradi tega so spočetka domnevali, da je radij samo nekakšna sestavina urana in da ga je najti samo v zvezi z njim. Kasneje pa se je pokazalo, da ta domneva ni pravilna. Našli so namreč velika ležišča urana na Norveškem in v Cornwallesu na Angleškem, kjer pa o radiju skoro ni bilo sledu. Domnevajo, da ga je največ najti v Uluuru v vzhodni Afriki. Pridobiva pa se v teh krajih v prav neznatni meri, ker so rudniki malone nedostopni, ker ni prometnih vez.

Drugo nič manj bogato najdišče radija je na Češkoslovaškem v Jahimovu, od koder se izvaža po vsem svetu. V Jachimovu je tudi svetovno znano radio-termalno kopališče, ki dobiva svojo moč ravno od radijskih ležišč.

Delo v rudnikih, kjer iščejo radij, pa je združeno z velikimi nevarnostmi. Delavci so zapisani smrti že pred 40 letom. Tako kopači kakor predelovalci rude so nenehoma izpostavljeni radijskim žarkom, ki so po svojem učinku še mnogo strašnejši od rentgenskih žarkov, ki tudi lahko ugonobe človeka.

Delavci v teh rudnikih so kajpada bolje plačani in uživajo posebno zaščito zakona, ki jim omejuje delovno število let. Še nevarnejše nego v rudnikih je delo v tovarnah samih. Delavci po večini izgube prste, zakaj z njimi prihajajo najčešče v dotik z radijem. Pod vplivom njegovih žarkov odmre vsak organizem in odpade od telesa. Nikjer drugje na svetu ni na tako majhnem prostoru toliko pohabljenih ljudi kakor v Jachimovu. Seveda so poskušali že vse mogoče, da bi obvarovali delavce pred strahotnim pustošenjem radija. Izboljšali so stroje, izboljšali ves postopek predelovanja sploh vendar brez uspeha. Radijevi žarki gredo z neugnano silo skozi les, skozi zidove, skozi železo in jeklo.

Kot zdravilo je radij najboljši za različne kožne bolezni. za raka in vsakovrstne eksceme, ki se zdravijo tako, da se radijevi žarki koncentrirajo na obolelo mesto. Domnevajo, da ne učinkujejo kemično kakor večina drugih zdravil, marveč tako, da atom za atomom razbijajo bolezenske glice in že zastrupljeno staničje. Njih vpliv je prilično takšen kakor vpliv rentgenskih žarkov, samo da je mnogo jačji in se hitreje občuti. Mimo tega pa je tudi bolj nevaren, kajti žarki kaj lahko zaidejo do zdravega staničja, ki odmre in povzroči težke komplikacije. Z radijem uspešno zdravijo tudi revmatizem. Ne sicer toliko navadni revmatizem kolikor protin. Pri tej bolezni ponehajo bolečine že kakih 14 dni po obžarjenju: pri mladih ljudeh pa še prej. Dalje pomaga pri različnih živčnih boleznih, pri vnetjih, pri kostnih boleznih itd. Najdragocenejši pa je vsekakor kot zdravilo proti raku, sarkomu in nekaterim kožnim boleznim, ki jim edini more do živega.

NA PASO

Kratka zgodovina PANAMSKEGA PREKOPA

Panamska ožina, ki danes s prekopom dejansko loči Severno od Južne Amerike, je prvotno pripadala Španiji. Ko pa se je Južna Amerika osamosvojila, je postala ena izmed pokrajin državice Nove Granade. Bilo je to v času, ko so Zedinjene ameriške države po zavojevanju severa širile svojo osvojevalno politiko proti jugu in od tod dalje na Pacifik in Daljni vzhod.

Panamska ožina je predstavljala važno trgovsko vezo že v dneh, ko še ni bila uresničena zamisel prekopa. Da bi že v naprej preprečile kakršen koli evropski poseg v to območje, je washingtonska vlada že 1846 sklenila pogodbo z Novo Granado, s katero je zagotovila Zedinjenim državam Amerike izključno pravico prometa preko ožine, v zameno pa se je obvezala zajamčiti granadsko suverenost nad tem ozemljem.

Toda v onih časih moč ZDA še ni bila taka, da bi mogla odkrito osporavati posege evropskih sil na ameriškem kontinentu. Vsako srečanje s temi je predstavljalo dokajšnjo nevarnost in Washington ni vedno razpolagal s tolikim bogastvom kakor dandanes. Tako je panamska pokrajina prešla pod suvertnost Kolumbije, ki je nastala po razdelitvi Granade. In prav pri kolumbijski vladi si je francoska družba Universal Interoceanic Canal Company zajamčila pravico zgraditi prekop. Pričela je z deli leta 1882 in jih financirala s kapitalom francoskih delničarjev. Po skoro 10-letni brezuspešni borbi s tehničnimi ovirami, džunglo in malarijo je družba propadla ter s tem zapletla v škandalozno afero svojega predsednika Ferdinanda De Lessepsa in številne člane vlade tretje republike. Tedaj je eden izmed družbinih tehnikov, pustolovec Bunau Varilla, ustanovil družbo New Panama Canal Company ter s pomočjo advokata Cromwela prodal ameriški vladi pravice in koncesije propadle Interoceanic Canal Company. Prodaja je imela dalekosežne posledice spričo dejstva, da kolumbijska vlada nanjo ni hotela pristati. V Panami je 3. novembra 1903 izbruhnila revolucija, do podrobnosti pripravljena in vodena iz New Yorka. Ko so hotele kolumbijske oborožene sile posredovati in vzpostaviti red ter se v ta namen izkrcati v Colonu, so naletele tam na mornarje oklopnice Nashville. Vlada, ki so jo sestavili uporniki v Panami, je bila priznana od ZDA že kako uro kasneje in je kajpada v zahvalo takoj prepustila Panamsko ožino Združenim severnoameriškimi državam.

Prekop je bil dovršen leta 1914. Tako so se ZDA vsidrale v Karibskem morju in pričele od tu osvojevalno šariti po obeh oceanih. Nekaj let prej pred pričetkom gradnje prekopa so pregnale Španijo s Kube in Portorica ter s tem zaključile dobo, ko se je dejavnost Washingtona omejevala le na severni ameriški kontinent, zakaj presek ožine je ojačil ameriški vpliv ne le v Južni Ameriki, marveč tudi na Tihem oceanu in Daljnem vzhodu.

PODPRIMO RDECI KRIŽ ZA TRŽASKO OZEMLJE

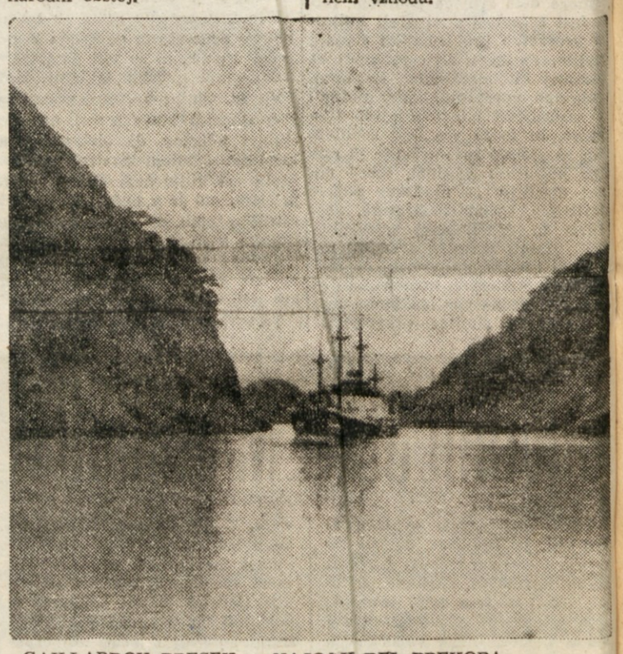

GAILLARDOV PRESEK — NAJOŽJI DEL PREKOPA.

«NARODNA NOŠA», IZDELEK TRŽAŠKIH MLADINK

Še o narodni noši

Dragocena dediščina, ki je ne smemo zanemariti

V dveh člankih, objavljenih pred kratkim, smo razčlenili oba tipa slovenske tržaške narodne noše, v naslednjem pa bomo pokazali, v čem so gospodarske in podnebne prilike vplivale na značaj tržaške narodne noše.

Na škedenjsko in okoličansko narodno nošo so poleg podnebnih in gospodarskih prilik v precejšnji meri vplivali tudi živahni trgovski stiki tržaškega pristanišča s tujimi deželami, zlasti z Benetkami, od koder izvira večji del italijanskega prebivalstva Trsta do časa zedinjene Italije. Predvsem moramo ugotoviti, da je blago za praznične obleke v novejšem času benečanskega izvora ali tudi tržaško, pa so ga morali izdelovati beneški obrtniki ali vsaj na beneški način., Vsi motivi in zlasti vezenine so še vedno pristno slovenski prav za prav slovanski tudi pri prazničnih oblekah. Pri vsakdanjih narodnih nošah pa niti blago ni tujega izvora, temveč je pristno domače, predvsem platno in raševina.

Z naraščajočo industrializacijo pa se je zlasti v zadnjih sedemdesetih letih vrinilo predvsem pri vezenju precej nepristnih motivov. Vezilje niso več vezle kot nekdaj s prosto roko po predloženem vzorcu starejših noš, temveč so dajale blago trgovcem z ročnimi deli v mestu, da so jim narisali vanj vzorce, katere so izvezle. Večkrat pa so tudi na podlagi tiskanih ročnih prilog same prerisovale vzorce na platno. Na ta način so se vse bolj izgubljali pristni narodni motivi, katere so zamenjale z italijanskimi. Obenem z motivi pa je izginil in se izpremenil tudi način vezenja. Izginili so nad vse lepi in dragoceni vzorci vezeni na tul, katere je pred približno sto leti izpodrinil vzorec vezen naravnost na platno in to po tiskani predlogi.

Vse to je bilo seveda le v škodo narodni noši in sicer ne le njeni pristnosti, marveč predvsem njeni lepoti. Cenena izdelava manj vrednih vezenin je skoraj docela uničila preje lepo cvetoče domače vezenje. Vezilje pa, ki so se prej z delom svojih rok dostojno preživljale, so tako izgubile delo ali pa so morale vesti za sramotno nizko ceno, da so zmogle v konkurenci z vedno bolj naraščajočimi tujimi izdelki.

Kot je slovenska narodna noša zelo stara, da ji ne vidimo začetka, tako tudi za tržaško okoličansko in škedenjsko narodno nošo ne moremo ugotoviti njenega nastanka. Vemo le to, da je stara več kot tri sto let in da jo opisuje v svoji knjigi «Slava Vojvodine Kranjske» I. V. Valvazor, ki je dolal tudi sliko te noše, za njim pa O. M. Pohlin.

Dognano je, da se je narodna noša razvila iz domače t. j. doma stkane in sešite obleke. Zato je tudi razumljivo, da so v Trstu tržaški okoliški Slovenci nosili do pred sedemdesetimi leti edino le narodno nošo, ki se je ločila v praznično in delovno nošo. Noša za delovnik je bila sešita iz močnejšega a cenejšega blaga brez čipk in z mnogo manj vezenin ter razen dveh zlatih gumbov pod vratom ni imela nobenega nakita. Nosili so jo pri delu na polju. Rožarice in mlekarice so prihajale v njej dnevno v mesto prodajat svoje blago. Tako so še do pred sedemdesetimi leti prodajale slovenske okoličanke pod ložo na Velikem trgu cvetlice v narodnih nošah. Prav tako pa so tudi Škedenjke s plenirji na glavi, Ricmanjke pa na oslih v bisagah nosile v Trst prodajat tržaške bige, po katerih so bile znane daleč na okoli. Škedenjkam je dala dovoljenje, tako zvani «patent», da smejo peči kruh, že Marija Terezija, ker so se tržaški peki vedno pritoževali, da jim jemljejo Škedenjke odjemalce.

Značilno za Ricmanjke, ki so bile skoraj do prejšnje svetovne vojne oblečene v narodno nošo ali pa so imele pod vplivom narodne noše skrojeno obleko, sicer novejšega tipa, da so nazaj grede, ko so v mestu prodale kruh ali oddale perilo, same sedle na osla in pri tem pletle nogavice. Če so bile v skupinah, so po navadi pele narodno pesem, katere pa se v originalu na žalost niso ohranile. V Trstu pa pomnijo Svetoivančani, da je še pred tridesetimi leti nosil narodno nošo neki Marc iz Sv. Alojzija ter so mu zaradi tega vzdeli ime «capo popolo».

V zadnjih petdesetih letih pa nosijo narodne noše le ob prireditvah za ples in ob cerkvenih praznikih ob «šagrah». Lepa je zlasti navada, da nosijo tržaške okoličanke in Škedenjke slovensko narodno nošo ob priliki procesij. To lepo navado niso mogli preprečiti niti fašisti in so Slovenke, ko so prepovedali slovenske procesije v Barkovljah in Rojanu ter pozneje pri Sv. Ivanu, šle na Katinaro v narodnih nošah ter so se udeleževale procesij, ki so prav za prav izzvenele kot manifestacije slovenstva v tistem času. Tako se je leta 1935 udeležilo procesije na Telovo na Katinari nad 150 narodnih noš. To je bilo za takratne čase največja udeležba slovenskih narodnih noš na kakršni koli prireditvi.

Tako je postala slovenska tržaška narodna noša iz ljudske noše le praznična noša za velike praznike ter važne dogodke in prilike človeškega življenja. Zadnjo narodno nošo so izdelali pri Sv. Ivanu pred 52 leti.

V današnji dobi visoko razvite industrije in cenenosti tekstilnih izdelkov nam je težko razumljivo potrpežljivo in vztrajno delo takratnih vezilj, ki so obenem tudi krojile in šivale narodne noše. Ves dan in pozno v noč so ob svitu leščerbe neumorno vezle in šivale ter s svojo spretnostjo oživljale mrtvo tkanino s starimi narodnimi motivi, ki predstavljajo važno kulturno dediščino in tradicijo tržaških Slovencev. Dolge mesece so potrebovale za izgotovitev lepe praznične narodne noše. Nihče ne more poplačati teh umetnin, ki so izšle iz njihovih rok. S svojo marljivostjo so marsikdaj plačale z vidom, kajti drobno in natančno delo ob slabi razsvetljavi je marsikateri oslabilo ali popolnoma vzelo vid. Se danes živi na Kolonkovcu pri Guzerjih 85-letna vezilja Možina Katarina, ki je oslepela pri vezenju narodnih noš. Redke so vezilje, ki še žive v Trstu. V Barkovljah živi 76letna Cok Marija, v Boljuncu pa vezilja znana daleč naokrog pod imenom Tonca.

Ne le vezilje, temveč tudi ženе, ki so nosile te narodne noše, so bile nanje zelo ponosne ter jih še danes nosijo z veliko ljubeznijo. Saj jim je bila to simbol narodne tradicije, ki jih je spremljal skozi vse važne dogodke in lepe trenutke v življenju do njihove smrti ter so si jo jemale zato tudi v grob, kot so rekale, da se bodo snidle v svoji poročni obleki s svojim pokojnim možem. Ta tradicija je tako vkoreninjena, da skoraj ni mogoče preprečiti postopnega uničevanja zadnjih redkih primerov stare pristne narodne noše.

Danes imamo zaradi te, sicer človeško razumljive, toda za narodno kulturo nadvse škodljive navade, le še nekaj sto narodnih noš, res starih in pristnih pa še mnogo manj. Dolžnost vseh Slovencev je, da preprečimo nadaljnje uničenje enega najlepših narodnih zakladov ter da prepričamo stare ženice, da kot so predajale svojim potomcem svojo slovensko besedo, naj predajo kot največjo svetinjo svojim vnukom, svojo narodno nošo. Zavedajo naj se, da fašizem in italijanski šovinizem pri uničevanju slovenstva Trsta in Primorja nista preganjala le slovenskega jezika, temveč tudi naše običaje in našo narodno nošo. Toda kjer je bila živa slovenska govorica, tam je živela tudi slovenska narodna noša. Kjer pa je izginil naš jezik, tam so izginili tudi vsi običaji in so se Slovenci asimilirali z Italijani.

Borba za ohranitev narodne noše nam mora biti važna naloga v obrambi naše kulture in naše narodne samobitnosti. Z očuvanjem narodne noše bomo Slovenci v Trstu branili tudi svoj narodni obstoj.

MEDNARODNE KOLESARSKE TEKME

Veliko zanimanje vlada za kolesarsko tekmo, ki jo organizirata kolesarski odbor F. Z. Hrvatske skupno s kolesarskim odborom F. Z. Slovenije. To bo šestdnevna etapna kolesarska vožnja, ki se deli v naslednje etape in znaša skupno 787 kilometrov: Zagreb—Crikvenica (poletapa v Delnicah), Crikvenica—Postojna (poletapa v Opatiji), Postojna—Bled (poletapa v Ljubljani), Bled—Maribor (poletapa v Celju), Maribor—Zagreb (poletapa v Varaždinu). Na njej bodo sodelovala moštva Bolgarije, Trsta, federativnih republik Srbije, Hrvatske in Slovenije ter C. D. J. A. «Partizana» vsako po šest mož, izmed katerih bo trojica sestavljala ekipo. Razen teh moštev bo vozilo še 14 individualnih dirkačev, in sicer dva Slovenca in 12 Hrvatov, ki jih določi F. Z. Hrvatske.

V zvezi s to etapno vožnjo bo tudi prireditev kolesarskega kriterija, ki bo v nedeljo, 4. julija, po zagrebških ulicah in na katerem bodo morali obvezno nastopati vsi udeleženci etapne vožnje.

Danes zjutraj je odpotovala v Zagreb tudi ekipa Tržaškega ozemlja, ki bo zastopala naše barve na tej veliki mednarodni kolesarski tekmi. Po krasnih uspehih, ki so jih naši kolesarji dosegli na balkansko — srednjeevropskih igrah, pričakujemo od njih še večjih.

V tej močni mednarodni konkurenci bodo branili naše barve Bartoli, Sosič, Rebula, Stibel, Česen in Vrabec.

Našim kolesarjem pa želimo obilo uspeha po hrvatskih in slovenskih cestah.

TRZACANI GREDO V PULJ

Kakor poročajo, bo ekipa hokeja na koleščkih DSZ ES odpotovala jutri v Pulj, kjer se bo v okviru Fizkulturnega tedna srečala s tamkajšnjo ekipo. Istočasno odpotuje v Pulj tudi nogometno moštvo Dreherja, ki bo odigralo prijateljsko tekmo s tamkajšnjim najmočnejšim moštvom.

Ko se zemlja zamaje...

stopijo v akcijo najpreciznejše priprave in zaznamujejo vsak potresni sunek

V teh dneh, ko so strahotne potresne sunke na Japonskem beležili seizmografi po vsem svetu, prinašamo kratek oris teh občutljivih priprav, ki zaznamujejo sunke v oddaljenosti tudi več deset tisoč kilometrov.

Žalostne izkušnje, ki si jih je človeštvo nabralo v zgodovini potresov, dokazujejo, da so močnejšim sunkom podvržena le nekatera področja zemeljske oble, kjer se leti tudi ponavljajo v daljših razdobjih. Zarišča silnejših potresov so raztresena po vsem svetu in po večini v oceanskih zemljah, ki so na srečo, bolj redko naseljene. Sunke te vrste ugotove ljudje v oddaljenosti tisoče kilometrov, določno pa jih beležijo potresomeri vsega sveta. Sibkejši potresi, ki so mnogo številnejši, zamajejo le posamezne pokrajine, najslabotnejši pa so vulkanski, ki imajo zelo omejeno dejavnost. Japonsko otočje lahko šteje med letom na tisoče takih sunkov. Potresna opazovalnica, opremljena s količkaj občutljivimi aparati more dnevno ugotoviti bolj ali manj oddaljene sunke. Malone vsako uro vztrepetava kak del zemlje.

Z našimi čuti ugotovimo premikanje tal in zgradb le tedaj, ko gibljaji preidejo gotove minimalne mere. Prava sreča za človeštvo ki bi se drugače počutilo dokaj negotovo na tako majavih tleh.

Potres potemtakem ni le izjemno dejstvo, kakor mnogi mislijo. Pojavlja se v zvezi z zapovrstnim premikom zemeljskih plasti v krajih, ki so po večjih potresih že na glasu. Predeli, ki že skozi zgodovino takih potresov ne poznajo, tudi v bodoče ne bodo ogroženi. Lažje potresne pojave zaznamujejo ti kraji torej le zaradi močnejših sunkov v potresnih pasovih, kjer je nujno, da se življenja in dobrine zavarujejo s primernimi zgradbami.

Vse dogajanje v globinah zemlje je več ali manj še zavito v temo. Vsekakor gredo potresi na račun premikanja podzemeljskih plasti in ako tako premikanje zavzame večji obseg, se lahko zamaje na zemeljskem površju cel kontinent v sunku, ki traja čestokrat več minut in celo nekaj ur. Usadi v podzemnih prazninah, lomljenje plasti, drsenje masivov vulkanske eksplozije in slično so pojavi, ki jih zaznamujemo v vseh geoloških dobah in ki se še vedno ponavljajo v predelih, kjer se zemeljske plasti še niso sesedle in se utrdile. Vsaka motnja v ravnovesju povzroča premike in tresljaje v vseh smereh, ki potem bolj ali manj vznemirjajo zemeljsko skorjo. Glede na to, da direktna opazovanja niso primerna za najavljanje potresov in najavljanje njihovega značaja, si je bilo treba omisliti precizne in skrajno občutljive naprave, tako imenovane seizmografe ali potresomere. Najpopolnejši potresomer bi moral sloneti na fiksni od gibljive zemeljske skorje neodvisni točki. Kazalo takega potresomera bi prenašalo na gibljivo zemeljsko podlago grafikom, ki bi beležil potresne sunke s popolno točnostjo. Toda uresničenje takega seizmografa s fiksno točko, s čimer se je trudil že G. Darwin, ni mogla nikdar uspeti zadovoljivo. Zaradi tega uporabljamo aparate, ki poleg tega, da se premikajo z zemeljsko površino, imajo tudi lastno preprosto in točno določeno gibljivost. S tem je omogočeno ločiti njegovo lastno gibanje od premikanja tal. Te vrste seizmograf je prav za prav nekako nihalo. Torej so potresomeri skrajno občutljiva nihala, ki beležijo potresne sunke v vseh treh možnih smereh: v dveh vodoravnih in eni navpični.

PRINCIP MEHANICNEGA POTRESOMERA.

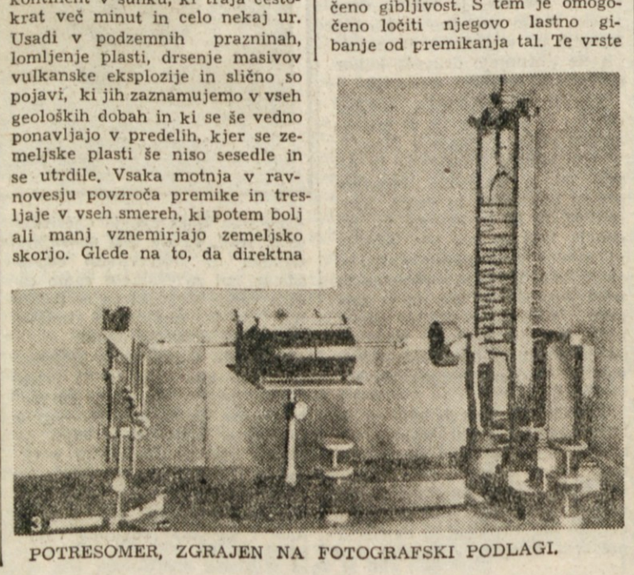

POTRESOMER, ZGRAJEN NA FOTOGRAFSKI PODLAGI.

Poleg opisanih uporabljamo tudi fotografske potresomere. Pri teh pada svetlobni žarek na nihajoče zrcalo in zgoščen z zbiralno lečo pušča sledove na občutljivem papirju. Ta način je praktičen v toliko, ker moremo dosečі večtisočkratne povečave. V rabi so še drugi načini zaznamovanja zemeljskih tresljajev, ki omogočajo celo milijonske povečave registriranih tresljajev. In zopet drugi, zmanjšani na žepno velikost, ki prav nič ne zaostajajo za najpreciznejšimi mehaničnimi pripravami.

Z gotovostjo lahko trdimo, da je prav Japonska, ki ima pravcato prvenstvo po številu potresnih žarišč, doprinesla največji delež pri proučevanju potresnih pojavov in izpolnitvi potresomerskih priprav.

Načrt Bleu

«Načrt Bleu» ni bila bajka in njegovi iniciatorji so isti ljudje, ki so leta 1940 pripeljali Francijo na pot propada. Njihova organizacija, ki je znana tudi pod imenom «peta kolona», ima danes za nalogo izpodkopati republikanski režim in vzpostaviti fašistično vlado De Gaulla.

Pred letom 1939 je sabotiranje trustov in izdajstvo Petaina dovolilo fašističnemu gibanju La Rocquea in Doriota, da so zadušili republiko. Zaradi tega je Narodni svet, ki je bil sestavljen iz vseh demokratičnih strank, leta 1944 sklenil, da je treba eksemplarično kaznovati vse izdajalce, kolaboracioniste in špijone. Ce bi bil ta sklep izvršen, bi «peta kolona» gotovo ne mogla oživeti. De Gaullu pa ni bilo za tem, da bi zgubil svoje najvdanejše pristaše.

In tako je v resnici zaupnik Wall Streeta od leta 1940 naprej vzpostavil najbolj intimne vezi s tistimi, ki so v organizaciji Cagoule izdajali in prodajali republiko. Cagoule je torej zakrinkano fašistično gibanje De Gaullea, ki je postal ljubljenček najhujših sovražnikov Francije. Vsi vedo, da imajo degolisti najvišje funkcije v francoski okupacijski coni Nemčije. Vsi pa vedo tudi o trgovini z zlatom, valutami, mamili itd., ki jo vodijo črnoborzijanski profesionalisti, katerim na čelu sta De Gaullova prijatelja generala Denain in Beynet, ki sta bila pred kratkim aretirana zaradi nedovoljene trgovine.

Velik del te «pete kolone» pa se skriva za generaloma Koenigom in Bethouardom, vojaškima komandantoma francoske okupacijske cone v Nemčini in v Avstriji. Resnični voditelj pa je De Gaulle. Njegovemu gibanju pripada tudi general Larminat, ki je eden izmed voditeljev tajne organizacije Cagoule. Domneva se tudi, da je imel zveze z poljskim izdajalskim generalom Andersom in španskimi falangisti.

Tajna fašistična časopisa «Mariannе» in «Le Reseu» na vse pretege vabita «camerate», naj se zberejo okrog De Gaulla. Vse fašistične časopise pa vodi Marcel Deat.

General Guillandot, ki je hotel izvesti pohod na Pariz in katerega je dal Ramadier aretirati, je bil izpuščen na svobodo pod pritiskom fašistične francoske stranke «združenje francoskega naroda». Tako so danes v Franciji tajne in uradne fašistične stranke, ki rovarijo proti republiki in katerih voditelji so v zvezi z De Gaullom.

Ta dejstva dokazujejo, da je «peta kolona» dala svoje sadove. Vendar pa fašizem ne bo triumfiral, kajti v Parizu in Marseillu ter v drugih velikih središčih Francije se pripravljajo rodoljubi, ki se zbirajo v odborih za obrambo republike. A. LOPEZ

Danes ob 20.30 bo v prostorih Delavske športne zveze ES v ul. Conti 11

prvenstvo novincev in juniorjev v rokoborbi

K zanimivim tekmam so vabljeni vsi ljubitelji športa.